ANY V SETEMBRE - OCTUBRE DE 1932 NÚMS. 57 I 58

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

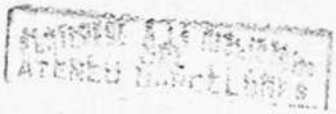

L'IDIOMA

Deia Joan Alcover que si l'antiga nacionalitat s'esborràs de la memòria del món sense quedar-ne més rastre que l'idioma, n'hi hauria prou amb aquest element per a reconstruir-la. I, en efecte, a Mallorca pot dir-se que de la nostra història i de la nostra personalitat no en queda res més que la llengua, única parlada entre nosaltres, i això és el que ens caracteritza com a poble.

S'ha dit moltes vegades que, en castellà, els poetes i escriptors nostres serien llegits per milions d'homes, i el que s'hauria de dir és que podrien ésser llegits per aquests milions de lectors, però que regularment no els llegiria cap, perquè ja no serien els poetes que són; haurien escrit amb motllos manllevats i haurien perdut aquesta puresa, aquesta espontaneïtat, aquesta flexibilitat i aquesta emoció que els ha dat nom; nom que sols han pogut atènyer gràcies a l'ús de la llengua pròpia, la que aprengueren de parlar en el bressol i en la qual senten totes les emocions íntimes de la vida, d'una manera directa. I és que la nostra llengua és, entre nosaltres, l'única expressió possible de l'escriptor-artista, i bé ho demostren així els models de la nostra literatura internacionalitzada, ja que l'estretor del nostre radi lingüístic no ha estat mai una barrera per a l'expandiment. Ramon Lull, Turmeda, Costa i Llobera, els Alcover, i algun altre, són llegits i estimats fora dels nostres cercles locals, malgrat haver escrit en català. Les edicions locals que actualment abasten

una difusió mundial són el "Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana" i les Obres completes de Ramon Lull. I és que tot el que representa una valor positiva traspassa les fronteres.

En canvi, ¿què resta d'aquells escriptors mallorquins que usaren el castellà en temps passat? A Mallorca, la lluita vacillant entre la nostra llengua i la castellana, que inclou tot el segle XVII, es decidí en el XVIII a favor del castellà, declarat oficial, i sols alguns versificadors populars, anomenats glossadors, *persistiren a cultivar la llengua nativa, a causa que, malgrat l'oficialitat del castellà, sols coneixien la primera.*

El castellà, que sols era possible aprendre'l mitjançant l'estudi i no tenia a Mallorca l'hàbit i la tradició del seu ús, produí aquí hòrrides composicions, mancades d'estil, extravagàncies insuperables, més afectades encara que els propis models del gongorisme i la culti-parla.

I quant als escriptors mallorquins de llengua castellana d'ençà de la renaixença ¿són molts els que han pogut atravessar les fronteres? Nosaltres no en coneixem cap, salvant no obstant alguna que altra excursió ben limitada.

Des de mitjans del segle XVII fins que s'inicia en el primer terç del segle XIX el renaixement de les literatures regionals, tot és buidor i sequetat. Ni una estrofa deixa rastre. Tot són imitacions fades i surenques; però ve l'hora que Mallorca es digna contemplar a si mateixa i recobra la seva veu, i les estrofes retornen a viure la seva vida alada i fàcil, i les vibracions de l'harpa, abans polsosa i muda, diuen a cor l'himne triomfal de la nostra llengua catalana.

Deim catalana i ho deim amb tota consciència, perquè la llengua és la mateixa aquí que a la Catalunya continental, ja que el mallorquí, considerat en el seu aspecte local, és solament una variant dialectal catalana, les diferenciacions de la qual—ens referim al llenguatge vulgar—són degudes solament a l'isolament de Mallorca i a la manca d'un intercanvi actiu. El mateix passa respecte del castellà peninsular en relació al castellà de l'Amèrica Central i del Sud.

I el mallorquí també és català, perquè catalans foren els que poblaren Mallorca i ens deixaren a nosaltres, amb la sang catalana, i amb els costums catalans, la llengua catalana; perquè el rei que conquistà Mallorca era un rei català, que escrivia les cròniques, o les inspirava, en català; perquè la llengua catalana, no assolí el seu més alt esplendor fins després de la conquista de Mallorca, per quant en aquell temps estava en període de formació literària; perquè la

figura magna de la lingüística catalana fou Ramon Lull, català de Mallorca, com ell mateix s'anomenava. La personalitat de Ramon Lull és la més robusta i complexa que produí el seu segle i una de les cabdals en tota la història de la literatura catalana, puix l'època de la seva producció va de 1272 a 1315, i la seva gran figura omple tots els caires en el moment de la plena formació de la llengua catalana.

Quan Roma dominava el món, l'ús del llatí s'imposà en tots els seus dominis. La decadència de Roma enfondí poc a poc les diferenciacions que en la parla llatina vulgar (sermo rusticus) *s'havien produït en les diferents terres conquistades. Una de les llengues territorials que més prompte s'originà del llatí fou la llengua d'oc, mare del provençal i del català.*

El període de formació del català, comprèn des del segle IX al segle XI. Hi ha una època, des de mitjans del segle XII fins al final del XIII, o més pròpiament fins a Lull (1272), que pot anomenar-se trobadoresca, ja que la manifestació artística de la paraula és conreada exclusivament pels poetes dits trobadors. *En aquesta època, el provençal domina en ambdós vessants del Pirineu. Durant més d'un segle, si bé s'usa la nostra llengua escrita, i no cal dir la parlada, no tenim literatura en català, perquè els poetes produeixen només en provençal, i és que la llengua d'oc, mare de la nostra, s'imposava com expressió literària de l'època i es considerava com el vehicle quasi únic de la poesia.*

Per tant, fins al segle XII trobem les manifestacions bilingües—llatí rusticus *i llengua d'oc—i des del segle XII fins al XIII, l'època trobadoresca. Però malgrat això, la primera manifestació poètica catalana data del segle XII, i figura en un còdex de la collegiata d'Ager, i el primer document literari, escrit en català, que hem de situar entre els segles XII i XIII, és el conegut amb el nom de "Homilies d'Organyà".*

A darreries del segle XV comença la decadència de la literatura catalana. Causes: La unió de la Corona d'Aragó amb la de Castella. El canvi d'idees que portà el renaixement italià, partidari de grans unificacions lingüístiques i polítiques, afavorí el predomini de la llengua central, que era la castellana. El descobriment d'Amèrica, amb la prohibició imposada als catalans de comerciar-hi, i el canvi de ruta del comerç mediterrani cap a l'Oceà. El tractat dels Pirineus (1659), tot llevant a Espanya el Rosselló i part de Cerdanya, i els atemptats comesos contra els privilegis i la llengua, com a conseqüència del resultat de la guerra de Successió, desfavorable a Catalunya.

Fins a principis del XIX no comença el renaixement de la parla pròpia a Catalunya, en el qual tant contribuïren alguns mallorquins, i ara, l'any 1933, es celebrarà el seu primer centenari amb l'actual, esplendorosa i total reivindicació de la llengua.

Aquí, a Mallorca, el renaixement és més lent,—tenim més infiltrada la concepció provinciana—, però vindrà també un dia en el qual podriem celebrar la nostra reintegració nacional.

Molts pretenen que el castellà té més títols de noblesa que el català, volent suposar que aquest—i el desconeixen quasi sempre els que així parlen—és més limitat i no és tan ric.

A això hem de contestar que no es coneix cap document escrit en castellà anterior al segle XII. La llengua d'oc, la nostra, és més antiga que la castellana, puix quan a Catalunya ja s'escrivia la llengua d'oc, encara a Castella s'escrivia el llatí vulgar.

En la renaixença de les llengües neollatines ocupa lloc primordial, respecte al castellà, la llengua d'oc i la seva derivada, la catalana.

La llengua castellana no substituí el llatí fins al segle XII; en canvi, a la regió d'oc caigué en desús alguns segles abans, i a Catalunya, que usava el provençal en la literatura escrita (provençal i català són llengües occitanes), s'emprà aquesta llengua amb anterioritat al castellà o Castella. L'ús del castellà i del català pur naixeren quasi a l'ensems, i si hi ha influències d'una llengua a l'altra, predominen les provençals dins el castellà.

Això són els nostres títols nobiliaris, dels quals neix el dret pel qual lluitam. La nostra llengua ha d'ésser per a nosaltres el punt principal del nostre programa reindivicatiu. Per això, nosaltres no podem donar suport a cap estatut autonòmic que no reclami el mateix Decret sobre bilingüisme concedit a Catalunya i el dret a la cooficialitat de la llengua. El contrari seria faltar al nostre més pur ideari.

Davant l'Estatut de Catalunya

A la fi després de llarga discussió, sortí el passat setembre de les Corts l'Estatut autonòmic de Catalunya. LA NOSTRA TERRA, que no té per què dissimular la seva significació ja de naixença autonòmica i la seva catalanofília fonamental, no sabria dissimular tampoc davant d'aquest fet, iniciador que pot ésser d'una nova Espanya, la seva més pregona satisfacció. Aquesta alegria és la que ens fa enviar en primer terme a Catalunya el nostre efusiu missatge de felicitació, segurs que la terra de Jaume I sabrà emprendre, conscient dels seus destins històrics i amb plena responsabilitat, la ruta que la porta—tan estreta i tot d'aquest Estatut, que no és encara el que el poble català hauria volgut—li deixa oberta.

Per Catalunya, aquest principi eficient d'autonomia és el final d'una llarga lluita en pro del recobrament de la pròpia personalitat, de què han estat testimonis la nostra generació i les immediates precedents, i que es desplega en tres èpoques, no delimitades cronològicament, però sí escalonades. Calgué, primer que tot, despertar la dormida consciència amb el ressò de les cançons de la seva gloriosa infantesa, i vengueren els romàntics, els poetes, els Jocs Florals. Calgué, després, agombolar els avenços sentimentals del patriotisme renascut, i conectar-los amb la marxa de l'Estat dins el qual, tanmateix, per indefugible llei històrica, es movia, i sorgiren els polítics. Calgué, per fi, articular el guany espiritual que el moviment nacionalitzador representava, amb la tradició humanística—en el més gran i ample sentit de patrimoni comú de la humanitat,—i vengué el floriment i el recent meravellós impuls totalitzador de la cultura catalana.

Girant ara, de l'espectacle certament magnífic d'aquest procés de recobrament nacional, els ulls a la nostra terra—en relació a la qual ens interessa per sobre de tot la consecució de l'Estatut,—veurem que Mallorca, seguint en llibertat el seu natural instint i

emportada per la sol·licitació del propi verb, defugible sols amb traïdoria, no restà externa a la primera de les fases enunciades, sinó que contribuí generosament en quantitat i qualitat a matisar l'obra dels poetes. Però d'aquí no hem passat. El moviment polític catalanitzant, ni prengué mai aquí, ni s'intentà mai tampoc de fer-lo prendre. I així, el que hagués pogut ésser, per un procés paral·lel al descrit i per a intentar el qual és ja avui decididament massa tard, el retrobament de la nostra personalitat, gelosament i exclusivament "nostra" dins la gran família catalana –personalitat tan clarament definida a l'edat mitjana, per exemple, quan les naus que del nostre port es feien a la mar o en tornaven era per anar o venir de les parts d'Espanya o de les de Catalunya,—restà aturat a penes iniciat. Sort n'hem tengut que es mantengués, malgrat tot, roent el caliu de la llengua, aquí, d'altra banda, bé podem dir-ho, mai no colgat del tot.

És en vistes a Mallorca que hem de lamentar també una vegada més que en un règim de democràcia s'hagi pogut impedir coercitivament per endevant la llibertat d'autodeterminació dels distints pobles espanyols, marcant en la Constitució republicana allò que les cartes constitucionals han de registrar una volta consolidat, però no prevenir ni menys impedir.

I no volem, amb això, prefigurar ni defensar cap velleïtat d'absorció catalanista que se'ns puga haver imputat prèviament i amb completa gratuïtat. La nostra posició és ben clara. Desitjam sí, per a Mallorca, un canvi radical de postura política. Voldríem una Mallorca més nostra que no és, com estam segurs que seria el dia que fos més ella mateixa que no avui; el dia que la seva personalitat natural es veiés lliure de la deformació que li suposa la coerció secular d'un règim cetralitzador que, no sempre amb malvolença, però ni amb la millor bona fe, no pot arribar en el servei de les distintes terres d'un Estat, i més en un Estat pobre com és el nostre, a la minúcia de detall i a la delicadesa de tracte amorós que les diferències naturals reclamen.

Voldríem, certament, el nostre govern. I perquè governar és servir, i servir és educar i no hi ha educació més urgent que aquella que fonamenta en els individus i en els pobles la coneixença de si mateix, coneixement bàsic la resultant del qual no és altra que la fidelitat a la pròpia naturalesa, tenim fe en les nostres possibilitats. Podem dir-ho ben alt; no som centralistes de Madrid, ni de Barcelona, ni d'enlloc. No som més que mallorquins,

i pel fet d'ésser mallorquins i de sentir-nos-hi íntegralment, no tenim dubte sobre l'orientació del nostre esperit, ni sobre el destí de la nostra cultura, tan mancada d'estímuls fecunds d'intensificació, ni finalment sobre la direcció que prendria, encarrilada per camins de fidelitat a la seva pròpia essència, la gravitació de Mallorca.

L. N. T.

CATALANS DE MALLORCA

DINS l'exaltació política que produí per tot arreu d'Espanya el canvi de règim, i posteriorment la discussió de l'Estatut de Catalunya a les Corts Constituents, era corrent a casa nostra, entre els que mai no s'havien interessat per un tal problema i vivien beatíficament en la benaurança dels fets consumats, sentir negar en absolut la catalanitat de Mallorca o, a tot estirar, considerar-la com un episodi històric que únicament podia interessar en l'època de Ramon Lull. Hi ha molts de mallorquins—per no dir la major part d'ells—que, moguts per un recel o per una antipatia a la madrilenya, que ells mateixos no saben explicar, vers el poble pairal, es senten ofesos pel dictat que encapçala aquest escrit i preferirien—diuen—sentir-se anomenar xinesos abans que catalans. I tanmateix els fets són inexorables. Nosaltres els mallorquins, a grat o a desgrat, no som altra cosa que catalans de Mallorca, i Mallorca no és altra cosa que una illa catalana.

Em sembla, però, que si els mallorquins que s'ofenen per un tal dictat considerassin serenament tot l'abast de les paraules "Català de Mallorca", aviat estaríem entesos. Amb elles no es fa altra cosa que constatar un fet que no té res que veure amb la política, ni amb l'administració, ni amb res que faci referència a cap branca del dret positiu. Ésser català de Mallorca no suposa la necessitat, ni tan sols la conveniència, que la nostra illa s'hagi de sotmetre forçosament a la Catalunya del continent. Vol dir simplement que la nostra sang és sang catalana i que la llengua que parlam és la catalana. La raça i la llengua constitueixen respectivament el cos i l'esperit d'un poble, i un poble que viu amb el mateix cos i el mateix esperit d'un altre poble és evidentment el mateix poble.

No és aquesta una qüestió de simpatia o d'antipatia, últim argument al qual s'aferren els que senten aquesta fòbia instintiva per tot allò que es digui català; és senzillament una qüestió de fet i els fets són així com són, tant si ens plauen com si ens desplauen. És allò de jo voldria que ara fos la nit perquè em plauen

immensament les nits de lluna, però el sol del migdia em crema la pell. Jo no vull ésser català—pensen—perquè tenc una simpatia immensa per Espanya, una Espanya única i uniforme. Una sola raça, la raça espanyola; una sola llengua, la llengua espanyola parlada per vint i tants de països del món. Però és el cas que els que, a Mallorca, pensen així, no parlen l'harmoniosa llengua espanyola sinó el català. Per enganyar-se a si mateixos li diuen *mallorquí* i fan argument de l'especial modulació de la llengua parlada a la nostra illa i de la intromissió de l'idioma oficial en el lèxic vulgar, però ells saben bé que és el mateix català. L'espanyol, tengueren d'aprendre'l a l'escola quan eren petits i a molts encara els costa pena de parlar-lo. Fa pocs dies que preguntaven a un senyor andalús que es trobava accidentalment a Mallorca: ¿És veritat que no enteneu la nostra llengua? I ell contestava amb un somrís irònic: "No solament no entenc la vostra llengua sinó que, molt sovint, no us entenc tampoc quan parlau el castellà". Quasi tots els que l'envoltaven eren dels que pretenen tenir l'exclusiva de l'amor a Espanya i afirmen de manera categòrica i inapellable que a Mallorca no som catalans sinó espanyols. I cert que ho som espanyols els de Mallorca, i els catalans també. I europeus que som uns i altres i tots plegats ciutadans del món. Som espanyols perquè formam part, juntament amb Catalunya, d'una unitat estatal que té el nom d'Espanya, integrada per una varietat de pobles, espanyols tots ells, naturalment, però essencialment diferents l'un de l'altre: en aquest sentit som espanyols. Però si ésser espanyol volgués dir que els naturals de Mallorca participam de les característiques que es solen atribuir generalment al poble espanyol, així, en singular, i que no és altra cosa que el poble castellà,—no s'alarmin els nostres lectors espanyolistes—ni nosaltres els de Mallorca, ni els catalans, ni els bascs, ni els gallecs podríem dir-nos espanyols. Els símbols immortals de Don Quijote i de Sancho Panza no prengueren vida, és ben segur, en la ment de Cervantes com a símbols dels pobles esmentats, ni fou cap d'ells el que suggerí a Merimé la figura de Carmen, ni a Beaumarchais la de l'entremaliat barber de Sevilla. No en diran mai música espanyola a la de la sardana, ni llibres espanyols als escrits en català, ni llengua espanyola a la que parlam a Mallorca, ni indumentària espanyola al vestit de les nostres pageses.

És cosa curiosíssima observar que la major part dels que neguen en absolut la catalanitat de Mallorca, per antipatia o per mania al

nom de català, es diguen Ribas, o Ripoll, o Rosselló, o Balaguer, o Moncada, o Alemany, o Muntaner, o Verd, o Font, o Noguera, o Coll, o Pou, o Morell, o Fortuny, o tants d'altres llinatges, la major part dels de Mallorca, que els demostren de la manera més evident llur manca de raó. Tots aquells que, amb justícia, porten amb orgull els de més nobilitat, ¡com deuen sentir-se de contrariats i decebuts en veure en els seus arxius particulars, guardadors de llur executòria de noblesa, tota la documentació del patrimoni familiar escrita en català, des de l'època en què deixà d'usar-se el llatí decadent en els instruments públics fins a l'altra en què els fou imposada una llengua externa que encara no han pogut aprendre de parlar les gents mancades d'instrucció!

Negar la catalanitat de Mallorca davant el fet que acabam d'esmentar és la prova més evident que no es tracta d'altra cosa, com hem dit abans, més que d'una manifesta i immotivada antipatia per Catalunya que quasi tots acaben per confessar. Aquesta antipatia, conseqüència de l'atracció assimilista del centre de l'Estat unitari, fomentada pel caciquisme polític de l'Espanya borbònica, no pot servir per recolzar-hi cap argumentació. Els prejudicis no són arguments. Podrà ésser aquesta, si tant volen, una qüestió que no interessa, segons a qui; però ningú no podrà negar que es tracta d'un fet viu, tan viu en l'actualitat com ho era en l'època de Ramon Lull. Els catalans del Rosselló no vacillen de dir-se catalans; parlen el català i estan units espiritualment amb Catalunya, i no per això deixarien d'ésser francesos per res del món. Per contra, si a un mallorquí, a Madrid, li demanen si és català perquè l'accent del parlar li fa traïció, és molt corrent que respongui: No! jo som *mallorquí*. A mi em faria el mateix efecte si quan demanassin a un veí de Sóller si era de Mallorca respongués: No! som *solleric*. Sense la negació prèvia, un i altre dirien la veritat.

Per acabar. Vegin els enemics de la catalanitat de Mallorca com la reconeixen tots aquells que estan nets de prejudicis i de recels. Consultin les cartes de races dels millors atlas geogràfics del món, editats a Itàlia, a Anglaterra o Alemanya, i veuran, marcada d'un sol color, una extensió que comprèn part del migdia de França, Catalunya, València i les illes Balears senyalada amb el nom comú i simplicíssim de "Catalans". ¿Serà que no tengui raó ningú més que els mallorquins enemics de Catalunya a l'estil madrileny?

A. SALVA

Un finestró damunt la dreta

ARA que ja l'Estatut de Catalunya és un fet, serà possible i adient d'enfocar-ne amb llibertat i amb un cordial desig d'imparcialitat, certs aspectes de la tramitació, sobretot des que la qüestió prengué estat parlamentari.

L'Estatut de Catalunya no és un fet que s'hagi esdevengut en la política espanyola sense lluita i sense dificultats. Al contrari. Fou malgrat de tots els averanys i de tots els pronòstics catastròfics que les Corts de la República el votaren i sancionaren el darrer setembre. Que votaren no certament l'Estatut plebiscitat l'agost de l'any passat pel poble català, sinó un altre, més retallat, més reduït, un Estatut però, al cap i a la fi, que ve a ésser en realitat el primer intent de solució estatal del plet antic de Catalunya; plet i problema del qual l'antiga Mancomunitat, atorgada ja de mala gana, no era més que un paHiatiu intelligent, i que ofereix un punt de partida concret, absolut i determinat, al desplegament ulterior de l'autonomia desitjada. Llàstima de l'encongiment que dictà la redacció de l'article 7, llàstima de... Sí, totes les llàstimes i totes les reserves. No discutim ara la bondat o la qualitat, el maximalisme o minimalisme de la llei aprovada. L'entranya de la qüestió és la sola existència de tal llei, i amb ella un indiscutible èxit de la República que, fent honor a la voluntat, manifestada de tot d'una i que era per a ella de vital interès, de resoldre el secular plet català—a l'entorn del qual ha girat tant si es vol com si no la política espanyola dels darrers decenis, des de la mateixa restauració,—acaba de fer tangible el primer intent, fins ara sempre ajornat quan no denegat, de solució.

El fet és, doncs, memorable i digne de l'entusiasme i de la importància amb què ha estat corejat el seu adveniment. I el comportament de l'opinió espanyola de tots els sectors davant la tramitació del projecte, una de les coses més interessants que els trasbalsos polítics recents d'Espanya puguen haver posat a la nostra consideració.

La gestació última del plet català pot enfocar-se de dins i de fora de Catalunya. Mirat des de dins, la unanimitat patriòtica en voler l'Estatut, primera condició per a obtenir-lo, era, pot ben dir-se, absoluta. Dretes i esquerres volien l'autonomia, i no hi havia sector d'opinió organitzada i conscient que retrocedís en la seva ambició considerant que no era el propi camp sinó el d'enfront, l'adversari, qui anava a començar de resoldre'l per fi aquesta vegada. La unanimitat interior catalana és avui plenament reconeguda i seria difícil posar-hi objeccions a base de testimonis d'excepció.

Ara, des de fora de Catalunya, sí que ja no passa el mateix. Qui volia l'Estatut català? Qui volia negar-lo? Amb totes les excepcions i reserves que calguin, ¿no pot dir-se que la concessió de l'autonomia a Catalunya s'havia fet darrerament, i malauradament, com tantes d'altres coses indiferents al nostre país, qüestió de dretes i d'esquerres? Les esquerres a favor, les dretes en contra. Potser sigui aquesta una afirmació massa atrevida per excessivament simplista. Els radicals, es dirà, són esquerra i posaren més d'un emperò; el mateix Sr. Ortega y Gasset entre d'altres, no esquivà en cap moment la seva opinió contrària, que tant podia haver pesat en certs sectors, igual que el Sr. Unamuno. I en el camp d'enfront, en canvi, teniu els nacionalistes bascs, dreta i gairebé extrema en gran part, i al mateix Sr. Osorio, blanc avui dels extremistes dretans, magníficament aïllat en la seva actitud plena de generositat i de comprensiva simpatia. Tot això és cert, com ho és també la, per altra banda natural, indiferència absoluta dels extremistes roigs; i així i tot encara l'afirmació sembla en termes generals justa i de difícil desmentiment.

¿És que potser aquesta distinció de camps, a primera vista massa esquemàtica, era casual i no tenia res a veure amb els fonaments ideològics dels dos distints sectors polítics? Quina casualitat aleshores! Massa gran és ja al món la part forçosa que se'n duu de dret l'atzar providencial, perquè calgui atribuir-n'hi generosament una part major encara. Potser més just seria d'observar que si bé la distribució dels partits a favor i en contra fou així, era obra de la disciplina i interès de partit, suposat que molts dels integrants de les agrupacions polítiques d'esquerra eren individualment hostils o, si més no, indiferents a la idea autonòmica. Però els partits d'esquerra són inspirats i obeeixen a idearis d'esquerra. Era, doncs, en el fons, la idea d'esquerra la favorable, per sentit governamental o pel que fos,—altres vegades, moltes, han governat les dretes i

no se'ls havia acudit mai d'anar tan envant en la discusió de l'autonomia de Catalunya. Apart que el que fos l'esperit de partit i no els components d'aquells individualment no treu res a la posició estatuïda. Això no faria sinó més lamentable encara el fet que la dreta no fos capaç de disciplinar les seves masses davant problema tan interessant, amb esperit de partit, quan tan sovint hi ha involucrat interessos que estan per sobre dels partits.

No, les coses no anaren així per sort, sinó per voluntat dels homes. I precisament de que així fos en ve el nostre primer motiu de tristesa: de veure intervenir uns factors tan poderosos com a mòbils d'acció a Espanya com els mots dreta i esquerra—paraules que, en definitiva, o no tenen cap sentit o el deriven, si bé sovint de lluny, d'una primitiva idea religiosa,—en la tramitació d'un afer que escapava per naturalesa al seu radi d'acció (1).

Perquè un estatut autonòmic, un Estatut de Catalunya, el mateix Estatut aprovat no és d'esquerra ni de dreta (2). El fet és, però, que l'apartament, la displicència, la indiferència notòria quan no l'hostilitat i oposició més viva de les dretes no catalanes, des de la més extrema als conservadors més lliberals, tipus Maura, i als lliberals més conservadors, tipus Alba, ha entregat la victòria que la consecució de l'Estatut de Catalunya representava en l'avenç de la política general espanyola, en mans de les esquerres. És que això era polític? Des del moment que el problema català existia com a tal,—i a tant com negar la seva existència era mal d'arribar-hi,—el major interès polític de la dreta havia d'estar, sembla, a aspirar per a ella a la glòria de trobar-li una solució, per la sola innegable transcendència que això representava; i si no podia de cap manera resoldre'l tota sola, ajudar o no destorbar almenys la solució que pogués intentar un altre. Cavar una mica per aquest camí seria, però, exposar-se a topar, no fos més que en el supòsit,

(1) Dins la imprecisa vaguetat dels mots esquerra i dreta tenen aiximateix indubtablement, usats en general, una significació sobre la qual no cap error. El Dr. C. Cardó destrià en uns articles de *El Matí* els veritables conceptes de dretes i esquerres socials, polítiques i religioses. Tripartides així no hi ha equívoc possible. La confusió ve si acàs de les freqüents i sovint inevitables interferències dels tres dominis. Aleshores delimitar amb claredat i d'una manera filosòfica, és a dir, raonada, els camps ja no és tan fàcil. Qui vulga donar un cop d'ull a la diversitat dels punts d'albir possibles, vegi el recent llibre d'E. Beau de Loménie: *Qu'appellez-vous droite et gauche?*, Paris, Librairie du Dauphin, 1931.

(2) Ben repassat el texte íntegre és mal de veure-hi certament res que sigui una transgressió dels principis vitals del catolicisme informant la política o el govern dels pobles. Si hi treu el nas el laïcisme és en els inevitables entroncs amb la Constitució general de l'Estat espanyol. ¿Fins a quin punt seria jugar net, però, de fer a l'Estatut responsable de coses que no hi serien si no fossin a la Constitució, i que d'ell desapareixerien tant bon punt com aquesta fos reformada?

amb una actitud tan poc noble com seria la d'oposar-se a tot intent de solució d'un problema que, no certament amb exclusivitat, però sí en bona part, s'ha contribuït a crear.

Es dirà que, tractant-se d'unes Corts essencialment esquerranes i amb una representació de dreta tan escassa, la collaboració no podia tenir cap eficàcia. Al que es podria respondre que, en canvi, segons la mateixa dreta, les actuals Corts no representen ja l'opinió de tot el país, en el qual la seva pròpia opinió pesa més de cada dia. I només cal veure la campanya amb què en diaris des dels de Madrid a les fulles setmanals més provincianes i mítings era corejada arreu d'Espanya l'actitud obstruccionista dels diputats de la minoria agrària.

Ha estat l'esquerra, doncs, repetim, la que ha duit la primera un intent de solució. Quina llàstima que hagi estat així! Aquest serà el plany durador dels qui, allunyats per tants de motius de l'esquerra política espanyola, fora de Catalunya hem seguit sempre amb fervorosa simpatia el desplegament del catalanisme històric, i sabem prou bé que, encara que la sort o el rodar dels esdeveniments hagi pogut posar a les mans dels elements d'enfront el present èxit, aquest èxit, com a final d'una llarga etapa política, no és més que coronació d'un moviment llarg d'anys, iniciat el segle passat amb la renaixença literària,—a la que la nostra Mallorca no fou insensible ni externa,—deixondidora de l'ànima de Catalunya. I aquest moviment, pres en conjunt, si algun matís havia de tenir era més aviat dretista, en bona part fins i tot confessional. Entre els homes que l'informaren i que en fiten la trajectòria, hi ha noms com el del Bisbe Torras, per no citar-ne més que un que val per tots, que en són irrefutable garantia.

I aquí ve el poder dir: ¿No era desautoritzar en certa manera la tradició de cristianisme informadora del llevat catalanista, posar-se les dretes espanyoles, tàcitament o expressament, amagadament o declarada, enfront de la conseqüència lògica i natural d'aquell moviment, conseqüència que no podia ésser altra que la d'arribar al triomf el dia que o pogués imposar-se per la força o pogués pactar amb un Poder representatiu espanyol desvinculat de prejudicis centralistes i amb les mans lliures per posar-les eficaçment en els diversos problemes d'Espanya?

És això darrer el que ha passat amb la consecució de l'Estatut. I davant d'això l'opinió de dreta no ha estat, ni políticament ni doctrinalment, a l'altura de la seva missió en aquesta hora històrica

espanyola, plena certament de dificultats i de responsabilitats, però també plena de possibles glòries per qui es senti amb una missió positiva a complir i no vol limitar-se a la tàctica aniquiladora i suïcida de fer de nosa o paliar només les idees que podrien ésser comunes amb resistències més o menys passives. Un dels majors retrets que se'ns fan a les dretes és precisament el de no oposar solucions a solucions, idees a idees, sinó de taponar-les només sovint amb negacions. El problema de Catalunya existia, era un real problema de govern i com a tal requeria d'antic la seva solució. Plantejada així la situació no hi valia arronsar-se d'espatlles i somriure, esperant que no s'arribaria a res, o negant, apriorísticament la bondat de tot allò que pogués intentar-se, amb esperit funestament catastròfic.

I que no pensi ningú que podem suposar amb tot això que tothom venia obligat, perquè el catalanisme comptava o havia comptat un temps amb valuosos elements de dreta, a sentir-se catalanista i a afavorir les reivindicacions catalanes. No és això. Evidentment, dins la dreta política, com d'altra banda dins el confessionalisme militant mateix, no sols caben sinó que hi són inevitables les diferències sobre tot allò que no ateny a l'entranya doctrinal o dogmàtica dels camps acotats, on aquelles no poden arribar. Però és allà on pot haver-hi divergències, precisament allà on més exclusivament s'imposa el respecte i la comprensió: comprensió i respecte que tan malament es compaginen amb l'acrimònia d'una oposició i un desdeny que arribaven a poder passar per sistemàtics.

El que en gran part passà, i passa és que la dreta espanyola, ja de si espantadissa i no asserenada encara de la sorpresa,—mala de conjugar amb la collaboració que fatalment li prestà,—amb què veié comparèixer i installarse la República, s'espantà també d'En Macià i de la seva esquerra i una vegada més la contemplació de l'arbre li privà de veure el bosc. ¿Que no ho veu senyor Maura que això no és un *montón*, que és un alçament? venia a dir en 1906, quan el famós moviment de la Solidaritat—una de les etapes tan glorioses com infecundes, de moment que no a la llarga, del catalanisme,—aquell gran català i poeta de vibració ciutadana insuperada que fou En Maragall. Aleshores els conservadors espanyols confongueren l'alçament amb el *montón*. De la mateixa manera, ara mateix confonien un esdeveniment que era un tombant de la història pàtria amb una escaramussa esquerrana, indeturable perquè

així ho volia la fatalitat, però amb la qual la dreta no tenia per què mesclar-s'hi ni intervenir sinó era per oposar-s'hi en quant fos possible. Confusió lamentable, que si pot excusar-se en la massa no així en els dirigents, obligats a superar i a orientar la forçosa inèrcia sentimental de l'opinió, quan per altra cosa no fos, per l'obligada exigència de la marxa política.

A la remoció sentimental de l'opinió espanyola amb motiu de la discussió de l'Estatut de Catalunya ha mancat, d'altra banda, un oreig de joventut i de vida, una flama i un abrandament que no ha de mancar tal volta, si tots els calius colgats prenen com és desig, quan una discussió semblant s'obri anys a venir. Semblava talment, tan ran de terra anaven sovint els debats a les Corts, que es tractava d'un debat entre decrèpits fantasmes d'èpoques superades. I és que la nostra joventut, la mateixa joventut catòlica ha viscut fins ara educada en l'horror de la política; equívoc mantengut en part per una formació manifestament incompleta, i per la influència de l'ambient dels medis falsament conservadors, que és tant com dir d'aquell conservadurisme al qual el més lleuger examen demostra identificador del concepte de l'ordre amb el de la pròpia comoditat.

Finalment, ara l'Estatut de Catalunya, una vegada endegat, està en marxa i fa el seu camí. Com totes les coses humanes, l'autonomia catalana anirà bé o anirà malament. Bona part d'aquella dreta que fins a darrera hora cregué que l'Estatut no arribaria a ésser un fet, avui que el fet és innegable pensa i sostén que serà irremissiblement un fracàs. És la darrera manifestació de l'esperit immobilista perpètuament arrecerat en l'esperança del daltabaix miracler que retorni les coses a la falsa beatitud de les posicions perdudes per a sempre. Hi ha segurament qui voldria aquest fracàs, com espera el de la República, per tal de no quedar desmentit. ¿Manca res més que apuntar-lo amb el dit per denunciar l'anti-civilitat, l'anti-sociabilitat, l'anti-cristianisme en fi, i és dir-ho tot, d'aquest esperit catastròfic?

JOAN PONS I MARQUÈS

CATALUNYA LLIURE

LES Corts de la República han votat i aprovat l'Estatut de l'Autonomia: Catalunya comença d'ésser lliure. No és aquella República Catalana, que tan cara ens hauria estat, proclamada per Francesc Macià el dia del destronament dels Borbons enemics; però és quelcom que s'aproxima a una unitat estatal reconeguda, dins la més àmplia unitat de l'Estat Espanyol.

El Sr. Azaña, que, cal proclamar-ho, havia enfocat el problema des del primer moment amb una lucidesa i una decisió de veritable estadista, devent-se a ell principalment que haja pogut a la fi solucionar-se, ha tingut l'encert en els seus parlaments de voler treure tot regust de concessió a aquest acte de justícia. Nosaltres hauríem volgut veure encara a Catalunya anar al pacte amb les mans més lliures i voltada del respecte d'una Espanya realment nova, neta de prejudicis i de fòbies.

Expressar la nostra emoció en aquesta hora solemne, no és cosa fàcil a uns combatents que als quinze o als disset anys,—i parl en nom d'alguns que ja no som joves,—posàvem el cor en la defensa de la causa catalana, que li hem donat durant més d'un quart del sigle, des del nostre refugi insular o mesclats a la host ciutadana dins la Barcelona de tots, la nostra ànima, i que arribam a la victòria d'avui—que encara no ens comprèn com a mallorquins—una mica cansats i decebuts per les proves de la vida.

L'enyorat Joan Alcover solia dir, parlant dels nostres ideals catalanistes, que ell no tenia pressa d'arribar, perquè el que li agradava era el camí. Quelcom d'això sentíem dies enrera dins el Palau Nacional de Barcelona, mentre vèiem el President del Govern Espanyol, al costat del vell insurrecte de Prats de Molló, com aplaudia a peu dret *Els Segadors* amb la multitud electritzada. Percebíem molt bé l'aparent absurd d'aquella barreja del cant nacional, en els programes, amb la Novena Simfonia de Beethoven, amb la inefable i commovedora polifonia de *Don Joan i Don Ramon* i de *La Mort de l'Escolà*. Però aquell acte d'homenatge als amics de

Catalunya, vinguts de terres endins per a celebrar amb ella l'estatut de la seva llibertat, era quelcom més que un concert de música pura, i hi esqueia la manifestació de coses de l'esperit que, unides per rels profundes, havien viscut agermanades de tot temps dins la nostra ànima. Per què no dir-ho? Dins l'entusiasme de la gran sala, l'enyorament ens venia d'aquelles vetllades en què durant anys i anys, dins aquell Palau de la Música Catalana que guardarà sempre, entre els seus mateixos horrors decoratius, un bocí del nostre cor, anàvem a cercar, com en un ritu d'iniciats, en l'emoció del gran art, en la tendresa adorable de les cançons vernacles i en el vi confortant de l'himne proscrit, l'exaltació de la nostra consciència de catalans i de devots de l'esperit, a recer de l'hostilitat rancuniosa d'un Estat opressor.

Una cosa ens entela un punt la satisfacció d'aquests moments: dins els rangs victoriosos ha estat molt sensible en aquestes grans diades l'absència de homes que—fossin quines fossin les seves equivocacions de darrera hora—havien consagrat tota llur vida a preparar l'actual victòria. En Francesc Cambó, el primer amb qui Catalunya tota té en aquest moment el deure de no ésser massa injusta, ho ha recordat oportunament en un article en el qual reivindica per als poetes, els historiadors, els artistes, els homes d'afers, —tots els que han suscitat o ajudat el redreçament de Catalunya,— la part que els pertoca en l'èxit al costat dels polítics. I hem de remerciar l'insigne home públic d'haver esmentat entre els nostres compatriotes que, com En Marian Aguiló, En Joan Alcover, mossèn Costa i Llobera, contribuïren a aquest redreçament, En Miquel dels Sants Oliver, massa injustament oblidat dins Catalunya i també una mica dins Mallorca.

Creiem sincerament que, fins per a millor servir l'ordre social, convé a Espanya i a Catalunya en l'actualitat un govern d'esquerra. Creiem que l'Esquerra Catalana, amb totes les tares que un anàlisi elemental li trobaria, ha estat amb la seva actuació intel·ligent i patriòtica, compartida pels altres Diputats catalans, l'instrument eficaç pel qual Catalunya ha obtingut finalment l'autonomia. Respectem i venerem en el President Macià l'home que amb més coratge i amb un gest més total d'abnegació ha servit l'ideal de tots. Considerem endemés que les dretes espanyoles—de les catalanes caldria exceptuar-ne la part millor—han actuat durant els darrers temps de la monarquia amb un desencert que políticament les incapacita i els imposa, si volen actuar en el futur amb eficàcia, i no de

simple nosa, una rectificació completa. Tot això, però—ho repetim—, no excusaria els homes que avui governen Catalunya d'ésser generosos amb tots els que d'aprop o de lluny han contribuït al seu triomf. Dins la Catalunya nova que van a estructurar, pertoca un lloc a tots els que l'estimen i a tots els ideals que aquests representen.

Aquesta és la veu franca i lleial d'uns mallorquins que han viscut per a Catalunya, que han fet de Catalunya i de Mallorca una única pàtria, havent trobat sempre entre els escriptors i artistes catalans un escalf de fraternal correspondència; en els polítics, en general, una distracció poc encoratjadora.

Entre les mil nicieses que, de tot temps, ha fet circular per Palma el filisteisme provincià anticatalanista, figura aquesta, que Barcelona preté absorbir-nos. En realitat, Barcelona—Catalunya—no preté res fora del *self government,* i aquesta és una de les seves manques: l'absència d'un ideal nacional que miri una mica enfora. Únicament alguns somniadors el tenen.

En tot cas, és per camins de llibertat que Catalunya i Mallorca han d'acostar-se. És la comunió en una mateixa vida espiritual, no la infeudació administrativa, allò que ens interessa, mentre desvetllem dins el nostre poble la consciència de la seva personalitat i de la unitat de sang amb Catalunya, preparant els camins del nostre Estatut i d'una lliure federació mediterrània.

Companys de l'altra ribera! Els que us han estat al costat durant els anys de prova, néts d'aquells que ja us hi estaven des que En Marian Aguiló va alçar el senyal de la nostra Renaixença, comparteixen, amb la recança de la separació, la vostra joia d'avui. Recordau-vos de Mallorca!

ALANÍS

CANÇONS HUMILS

CANÇONS humils de terrola,
matinades de blavor,
—cada cançó qui s'envola
s'emmantella de claror—.

Ma vida s'és embellida
per virtut de la cançó;
si la dolor fa embranzida
ella n'espunta el fibló.

Ella els gaudis atempera,
els depura i enalteix;
m'encisa si mir enrera,
si mir envant m'abelleix.

Ella em guarda,—o bella cosa!—
del misteri sota el vel,
per cada espina una rosa,
per cada rosa un estel.

MARIA-ANTÒNIA SALVÀ

ATENEO BARCELONES

EL PREU DE LA PRINCESA

O coses meravelloses que al món passen!

Dic això, perquè en mig d'una mar blava i ben coneguda dels navegants, hi havia una illa—l'Illa de la Fantasia—que, no obstant, no figurava en els mapes de colors. Ningú no la coneixia, i per més que les riques nacions europees enviaven vaixells i més vaixells a cercar-la, mai no podien trobar-la, a no ésser que les ones verdes i altíssimes dels temporals desfermats els llancessin trossejats a les seves costes extenses.

La Ciutat Blanca era en aquell temps la capital del regne, i prenia aquest nom perquè totes les seves cases i palaus eren de marbre i de terra emblanquinada, com tofes de neu, o com un gram ram de nards i gessamins. Solament, el castell reial, assentat sobre la cresta del pujol, en la part més alta, i que tenia la ciutat desplegada als seus peus, era de marbre rosa, i en ésser ferit pel sol semblava transparent com una gran llanterna xinesa de pàl·lida seda. Tot s'emmirallava dins l'ampla badia abraçada pels pinars, i els pins tenien les copes rodones i empolsimades d'or, i les aigües de la mar eren tan llises i clares, que semblaven una gran maragda traspassada per un raig de llum. En el moll, les naus dormitaven balancejant-se en llurs ombres, i els esbarts de les gavines, com les naus, suraven dolçament, i la vida en aquella illa s'escorria dins un ambient de calma i benestar.

Aquell regne tenia un rei—el rei Gil—que era ben vell i pare d'una sola filla—la princesa Anna Maria.

Anna Maria de la Fantasia era esvelta, d'una distingida finor, i la seva pell tenia el color bru; els seus cabells llargs auriolaven el front alt i es migpartien en dues trunyelles negres com l'atzabeja; els seus llavis tenien el to del vermell pàl·lid; i els seus parpres sedosos copsaven dolçament, quan es baixaven, la llum dels seus ulls verds. Era tímida i dolça, i nascuda per a estimar, i l'amor era en ella sofert i espiritualitzat.

Anna Maria vivia reclosa en una torre de vori del castell reial.

El seu pare—el rei Gil—així ho disposava, ja que com única hereva del reialme volia maridar-la amb un home digne d'ella, i no la deixava sortir per por a l'amor, que no respecta qualitats.

La seva dama de companyia, veient-la sempre tancada en aquella torre, sense poder veure més que l'hort que hi havia als seus peus i l'ametllerar que es perdia dins l'horitzó blau de mar i cel, un dia, en tengué compassió i, furtivament, la baixà a passejar per aquell hort que des de la seva finestra distingia.

La dama restà guardant l'entrada, i Anna Maria, la princesa de la Fantasia, pogué sentir el gran goig de la primera expansió, en internar-se sota les arcades de flors que aixecaven amb llurs branques els arbres fruiters en plena primavera. Les pomeres eren com una gran flor de rosa pàl·lid, els perers tenien un to de verd clarificat, i els cirerers s'esqueixaven de blancor, i aquell hort exhalava una embriagadora aroma, que la princesa flairava amb tot el frenesí de la seva ànima vessant d'emocions. Una gran margaridera, rodona, estava tota constel·lada de flors, i la siquiola de l'aigua que queia a l'estany cantussava una cançó d'una suau tonada.

El fill de l'hortolà,—que es deia Gaspar,—fermava amb un vencill un roser, el qual, amb el pes de les roses, s'havia esbadellat sobre les cols. Anna Maria el distingí, i en el fons del seu cor sentí una veu que li deia: *això és l'home.*

Gaspar, amb la fressa de les petjades, girà el cap, i quan veié la princesa, amollà el roser, que es tornà a desmaiar sobre les cols, i es tragué el capell.

Anna Maria, sense saber per què, s'emporprà com aquelles mateixes roses i, tímidament, amb una veu dolça i quasi imperceptible, demanà permís a l'home per passejar per l'hort. Gaspar, més confús que ella, li digué que disposés de tot, car era seu, i no podent ofrenar-li fruita, li pregà que acceptés un ram de totes flors.

La princesa, finament, respongué: —Vos agraesc l'obsequi, car les flors són la meva felicitat.

Anna Maria i Gaspar feren un ram com un feix i ella se'l posà a la falda, i les flors es desbordaven pels costats... Un rossinyol refilava sobre un taronger carregat de fruits vermells com els robins, i la princesa escoltà el seu cant, i quan acabà, demanà a l'hortolà:

—¿Què ho fà que aquest ocell tengui tanta dolçor en la seva tonada?

—És l'amor, senyora, que l'emplena.

I la princesa callà i restà pensativa, i pensà que aquells arbres tan florits, i que l'alegria de les aus, i que el cant de la font... i que el seu cor obert a l'espectacle i a la vida, era amor el que sentien. Veié entre les flors de la seva falda una rosa color de carn i, sense saber per què, se l'acostà als seus llavis pàl·lids i sedents, i la besà, frenèticament, fins a esprémer les seves fulles.

En sortir de l'hort, girant-se vers l'home, li digué:—Demanau-me quelcom amb què pugui correspondre a la vostra finesa.

I Gaspar, més roig que la grana i tot tremolant d'emoció, demanà:—Senyora, ja que tan caritativa us mostrau amb mi, feis-me l'almoina d'aquesta rosa que els vostres llavis han besat.

La princesa li allargà la rosa, i, en fer-ho, els seus ulls es toparen amb els de l'home, i es miraren intensament; i ella empal·lidí i tremolà, i en el seu cor sentí una gran emoció encara mai no experimentada.

La princesa Anna Maria de la Fantasia sabé el que era amor; la torre de vori de la seva clausura li semblà més estreta, i es passava els dies a la finestra, mirant l'ample espai, sentint en el seu cor i en la seva ànima desitjos insospitats de lliure expansió.

Un dia, el rei Gil parlà a la seva filla d'aquesta manera:—Filla meva, ja ha arribat el moment d'obrir-te la presó, ja tens edat per a casar-te, i he disposat que els heralds surtin per les places i carrers i facin aquesta crida.—La llegí, i la crida deia:

"Ciutadans. El rei, nostre senyor, desitjant assegurar la descendència de la corona, ha decidit casar la princesa Anna Maria. Si algú d'aquest reialme es creu digne de demanar la seva mà pot fer-ho i si les seves condicions personals agraden, serà acceptat i ben rebut. Així ho mana el rei."

La princesa no féu cap objecció, però, abans de sortir de la seva torre, mirà per la finestra, veié Gaspar, i llançà una rosa, que caigué rodant pel vori groguenc, espantant les falzies blaves.

El mateix dia que els heralds passejaren els carrers, fent la crida del rei, quan la campana de la Seu deixava caure les dotze batallades del migdia, entrava a la sala de cerimònies del palau, Melcior, un ric noble de l'illa, seguit de Baltasar, comte de la Fantasia. Es presentaren al rei, habillats amb llurs millors vestidures, i així li parlaren:

—Senyor. Hem sentit la crida que suara ha fet publicar la vostra majestat, i considerant-nos dignes de la vostra filla, la prin-

cesa Anna Maria, tenim l'honor de demanar-vos la seva mà, i al mateix temps, que ens fasseu la gràcia d'escollir entre els dos.

Anava a contestar el rei, quan de prompte es sentí forta remor a la porta del castell, i aquell, tot estranyat, ordenà al cortisà de servei—que anava vestit de groc i negre—que miràs què passava. Així ho féu el cortisà i, obrint els finestrals, entrà un raig de sol com un broll d'or que enlluernà la sala.

—És un home del poble que forceja a l'entrada perquè el deixin passar,—digué el cortisà al rei.

—Pas lliure al qui es vol presentar davant mi—ordenà el rei. I ben prompte, compareguè el fill de l'hortolà, amb posat humil, el qual, inclinant-se reverentment, digué:

—Senyor. He sentit la crida de vostra majestat, i he vengut per demanar-vos la mà de la vostra filla. Ja sé que sóc pobre i que no puc oferir-vos cap mèrit personal, però, en canvi, pretenc d'ésser tan honrat com el que ho és més, i súbdit lleial del vostre regne.

Tota la Cort, i Baltasar i Melcior, esclataren a riure, però el rei, aturant la gatzara amb un gest imperiós, els digué:

—Aquest home té el dret, com vosaltres, de pretenir la meva filla. Per tal d'assegurar-me de quin dels tres em convé més per la prosperitat del regne, vos vull sotmetre a prova. D'avui a un any, just i cabal i a la mateixa hora, vos presentareu de bell nou davant mi, i el qui llavors pugui ofrenar-me la millor qualitat, serà l'elegit. Retirau-vos, i que Déu vos ampar.

I la Cort restà astorada i amb la boca oberta, mentre que Baltasar, Melcior i Gaspar emprenien la sortida del castell.

A la tardor, quan el sol s'enfonsava a la mar, auriolat d'estridències lluminoses, arribaven a l'ermita tres homes. Tocaren la campana, les sonoritats de la qual s'espandiren dins l'ambient emporprat, i un vell eremita, de llarga barba cendrosa, els obrí la porta. Els tres s'agenollaren amb el cap descobert, i l'anacoreta els donà la benedicció en el moment més intens del dia, i els tres baixaren novament a la vall, i l'ermita restà en la solitud i el silenci de la muntanya, tota blanca, rodejada de xiprers i retallada sobre la volta constellada.

La Ciutat Blanca, embolcallada en el mantell de la lluna, dormia, i de la seva badia en sortien tres vaixells de grans veles, com tres cignes gegants, i tallant l'aigua fosforescent deixaven una estela d'argent en la que saltaven els delfins.

Una nau prengué el camí del Nord, l'altra el del Sud, i la tercera el d'Orient, i aquesta era la que mirava la princesa Anna Maria de la torre de vori estant. A l'hort, cobert del polsim lluminós de la lluna, la siquiola de l'estany cantava amb cadència una cançó d'enyorança, i un rossinyol, com la flauta de Pan, l'acompanyava, i les seves notes eren escoltades per la nit amb religiós silenci.

* * *

Melcior prengué el camí del Nord, en cerca de l'Espasa Invencible, i aquest fou el seu viatge:

Després de perdre de vista l'Illa de la Fantasia, esfumada com un núvol dins l'ample horitzó, la nau restà sola, desfermada de la humanitat, com una estrella única en la immensitat del firmament. Era un domini blau de mar i cel, sols els peixos resplandien dins l'aigua guspirejants d'argent, els tritons, amb les seves escates de colors llampants, seguien la nau, i els delfins saltironaven jugant.

Molt de temps passà veient-se sols l'extensió deserta del mar, abans d'entrellucar la terra. Per fi hi arribaren, i hi saltà Melcior; i acomiadant-se de la nau, s'internà en un bosc d'abets altíssims, tots iguals, com si fossin fets amb compàs, com els xiprers amb peus rodons de fusta que empren els nins en els seus jocs. La terra estava coberta de molsa, on creixia, amb els troncs despullats de fulles, una gran quantitat de flors grogues i blanques; el cel era gris com una bòveda de plom aclaparadora i els esqueixos de les boires s'entrellaçaven amb els arbres, fent l'efecte d'una dansa de fades. En aquell regne del silenci, les petjades de Melcior hi percutien acompassades i greus, com si l'aire fos sonor; la soledat plorava muda, el cor paralitzava el seu batec, l'ànima penava, i l'ésser s'encongia de feredat, i sabent que la solitud era absoluta, els ulls cercaven dins l'ombra, en els troncs, en les boires i en el cel, uns altres ulls escrutadors. L'home, adesiara, s'aturava inconscientment; la remor de les seves passes l'horroritzava: era la corgeladora temença de trobar-se amb l'ésser que no existeix i que espanta: era la paorosa solitud que penetra dins l'ànima.

Passà, depressa com el llamp, una llarga filera d'arminis, i després, tímidament, s'acostà a Melcior un isard de pèl finíssim i estilitzades línies i d'ulls clars i grans, que llepant-li amorosament les mans, semblava demanar carícies. L'home ja no estava sol, es

sentia agombolat dins la soledat pel dòcil isard i seguí caminant amb el seu company, internant-se per l'extensió immensa dels abets, durant llarg temps. Arribaren a un paratge, en el qual el bosc deixava lloc a una plaça rodona, i entre les clarianes de la boira es filtraven les llances ambarines del sol. Entre les flors i l'herba pasturaven uns conills blancs i grisos, d'ulls de cel i llargues orelles, que s'asseien amb aire espectant fent expressives ganyes. En veure l'home, en un moviment ràpid i regular, corregueren allunyant-se pel bosc, fent una remor com la brisa entre els brancatges.

D'una casa blanca, reduïda, amb teulat de palla i amb vidres blaus, que tenia davant la porta dos rosers carregats de roses color de carn que embaumaven l'aire fi i penetrant com la mateixa llum que tot ho inondava, sortí una vella, baixa, grassa, de cabells grisos i embullats, lletja, amb un nas esclafat, i una boca ampla, en la que una sola dent, llarga i groguenca, es balancejava com un batall en la gola d'una esquella negra. Parlà, i d'aquella caverna sortí una veu de flauta de canya, i girant-se vers l'isard—que se li havia acostat,—l'acaricià, i a Melcior, que la mirava commogut de profunda admiració i astorat de l'estranyesa, li digué:

—Acostau-vos. Sé qui sou i el que desitjau. Sóc la Fada Bella. Quan deixàreu la nau, jo dansava entre les boires, transfigurada en un esqueix de fum, i he llegit en la vostra aturmentada pensa el motiu que vos empeny per aquestes terres. Vaig enviar-vos la meva filla Dolça—aquest isard—perquè vos guiés fins aquí, i així ho ha fet. Entrau a casa meva, vull dar-vos el necessari perquè pogueu trobar l'Espasa Invencible, i demanar-vos una gràcia.

Melcior, amb fermesa, traspassà el llindar i es trobà en una estança tota negra. Hi havia un gran espill, un braser de bronze amb foc i encens, una òliba blanca, que movia els ulls rodons i acompassats, uns pots de ceràmica, i un gran llibre de pergamí, mig obert, amb caràcters gòtics. La Fada llegí una estona, murmurà unes paraules en veu baixa, féu uns signes estranys, amb els seus dits llargaruts, dins el buit de l'espai, es posà davant l'espill i invocà les forces ocultes. En ell aparegué, no la figura repugnant de la vella bruixa, sinó la d'una esvelta jove, rossa com l'or i d'ulls blaus... La Fada anà esfumant-se i confonent-se amb el fum de l'encens fins que, en espiral, sortí per la xemeneia en un glop obscur.

Del gran espill, vivificant-se, saltà el marc la bella jove davant

l'estupefacte Melcior, que en un recó, semblava un cadàver tremolant de por, sobre les parets negres.

La Fada Bella, d'un dels pots de ceràmica, tregué una grapada de polsim vermell i el llançà al foc, i una glopada aspre de fum verd inondà la sala, i l'òliba, regirant els seus ulls en les conques, d'un vol es collocà sobre el braser, i sense moure's, com si estigués sospesa en l'aire torbador, batia les ales sense remor i acompassadament. L'esvelta jove dansà entorn del foc amb els braços nus en l'aire, l'or dels seus cabells es cargolava al seu cos diví, i la seva túnica, de fina gassa negra, es cenyia sobre el rosa de la seva pell... els seus peus, rítmicament, s'aixecaven del sòl... Melcior es sentí atret, transportat a la dansa, per aquells braços tornejats i suaus, i, frenèticament, sentí el vertigen precipitat i foll de les giravoltes, fruí el deliqui de la mirada blava i fulgurant de la jove dins els seus ulls, i sentí com el seu cos es confonia amb el d'ella, dins l'anell de la seva cabellera d'or... L'home, encisat per aquella mirada intensa i penetrant, desmaiat dins el trebolí de la dansa, sentia vagament que el seu ésser donava voltes en el corrent magnetitzant del ball, com un cos mort, i, perdent el sentit, divagant dins la inconsciència, sumint-se dins el buit, caigué en terra allargat... La Fada s'esfumava en els caragols del fum; súbtilment, es sentien, amortint-se, les seves rialles neuròtiques, i l'òliba batia les ales sobre el foc acompassadament...

Quan Melcior tornà en si, es trobà amb la mirada de la bruixa repugnant, i pensà que la visió havia estat un somni, però aquella digué:

—No vos estranyeu, Melcior, del que heu vist i sentit. La bella jove esfumada era jo mateixa, en el meu estat natural, car em veis així, perquè estic encantada per gelosies del meu marit, que és un bruixot prestigiós. En la dansa, vos he donat un tros de la meva ànima, s'ha congelat el vostre cor, i així no sentireu els freds intensos del desert blanc. Preniu aquesta ampolla, i després de posseir l'Espasa Invencible, portau-me aigua de la Font de la Vida, que es l'única que pot desfer el meu encant, i amb ella, restaran pagats els meus favors. Al defora vos espera el meu ren, seieu-vos al trineu, i deixeu-vos guiar per ell, que sap tots els camins i allò que vós perseguiu.

Així ho féu Melcior. El ren partí ràpid, com la fúria del vent; el cap alçat, la gola oberta, i les puntes del seu banyam, com una branca seca, s'encengueren en flames blavenques i ondulants al corrent, com un tros de la volta constellada i tremolosa.

I Melcior veia que els objectes passaven ràpidament pels seus costats com ombres confuses, i prompte deixaren el bosc d'abets, i es trobaren en una gran planura sense límits, tota glaçada, tota blanca, sense sinuositats, sense res. L'home, instintivament, tancava els ulls, i sentia que l'aire li tallava la cara i que la seva roba volava al vent, però no tenia fred, el seu cos era insensible. De tant en tant, reposant sobre les llargues i immòbils ales esteses, passava alguna au, grisa i grandiosa, la qual, amb el seu vol, semblava esqueixar un símbol..., el símbol de la mort. El món es mostrava allà com una tomba immensa, freda, i desolada, i a la més tènue remor, la natura semblava protestar, ferida en el silenci, com si fos profanada la desolació i la desesperança que en aquells paratges dominaven com un rei absolut.

Més envant, al marge d'un riu glaçat, sobre el qual hi havia moltes obertures que mostraven l'aigua lletosa i tranquil·la, com si fos la sang d'aquelles contrades, les foques, en fanàtica comunitat, allunyada del tràfec humanal, s'arrastraven penosament sobre la llisa superfície de cristall, mostrant els seus claus corbats de vori i els seus llargs bigots hirsuts.

I el ren, incansable, enèrgic i potent, seguia la cursa, sempre més ràpid, en cerca d'un horitzó que no apareixia.

Començaren a pujar una costa força dreta i quan foren a dalt, Melcior pogué contemplar a l'enfora i ben endins una gran serralada, la silueta de la qual, trencada sobre l'espai, tenia la gràcia d'una ciutat de marbre blanc en runes. Seguiren, sempre avant, i al cap de poc, trobaren una llarga filera de pingüins, monjos immòbils d'aquelles grans soledats, que no mostraren, en la seva conformació penitent, cap estranyesa pel visitant.

Arribaren a la serralada imponent, i s'internaren per un freu estret. Les crestes glaçades s'aixecaven altíssimes i tenien formes esplèndides i monumentals. Adesiara, alguna d'aquelles torres atrevides es trencava i s'esbombava amb renou aterrador, que llarg temps ressonava en l'eco sensible d'aquelles geleres. Per totes bandes, el desglaç produïa remorosos salts d'aigua, i fins que sortiren novament al desert blanc, Melcior no perdé la por de morir esclafat per alguna d'aquelles masses gegants.

Per fi, a l'enfora, sobre un penyal vermell com un immens robí, s'albirà el guspireig estrany de quelcom que relluïa dins la llum. El ren renillà amb força. Era l'Espasa Invencible, que resplandia sobre el món. Melcior pujà a la penya pels tallants i, en

arribar al cim, trobà la desitjada espasa, de llarga i ampla fulla, ficada de punta a la pedra, i amb el puny d'or en forma de creu. L'enlairà amb el braç, fort. I sobtadament sentí commocionar-se-li el cor i que la seva sang circulava ardent per les seves venes: era l'encarnació de la força i el tremp. Tenia l'espasa aixecada en alt amb un geste fulgurant de dominació... En aquell moment, guaità per l'horitzó un sol rodó i gran, sense resplandor, com una lluna daurada, com si fos un nou món...

Després, anaren a la Font de la Vida, i l'ós blanc que la guardava caigué amb una rosa vermella al pit, que li féu l'espasa de Melcior. Ompliren l'ampolla d'aquella aigua color d'ambre i seguiren més ràpids que mai el seu retorn. Prest retrobaren el bosc d'abets i la casa de l'encant. La Fada Bella regracià Melcior pel present de l'aigua, tan desitjada, i li digué:

—Pocs dies manquen per complir-se l'any, des que sortires de l'Illa de la Fantasia, i per a presentar-te davant del rei Gil i fer-li ofrena de l'espasa. Però, no temis. Jo, convertida en vent, empenyeré la teva nau, i arribaràs encara d'hora.

Melcior, a la proa del seu vaixell, a l'ombra de les veles inflades, creuats els braços sobre el pom de l'espasa, mirava la mar blava, pensava en Anna Maria, la princesa de la Fantasia, i es sentia posseïdor del domini humà, mentre les gavines dansaven a l'entorn i xisclaven estridentment.

* * *

Baltasar, comte de la Fantasia, havia pres la ruta del Sud, en cerca de l'Or Inesgotable, i aquest fou el viatge:

La seva nau, empesa per una brisa refrigerant i tota embaumada d'herbes oloroses, entrà en una gran badia, i ancorà, majestuosament, al moll d'una ciutat africana, coneguda pel nom de Koràmia.

Aquesta ciutat era riolera i exuberant; el sol hi regnava, radiant de lluminositat intensa, i tota ella, com una tova blanca i rosada, resplendia entre el cobalt del mar i el cel, més blau que els blaus coneguts. Les cases i els minarets projectaven ombres morades i suaus, com la delícia d'un bany teb, en el qual es submergia tota la mescladissa de les races africanes. Allí, musulmans de xilaba blanca i barnús; negres com el llenyam de l'èban, musculosos i lluents; banderes i para-sols immensos; infants, soldats, i

tota una gama colorida de vermells, grocs, verds... com un mercat de fruites primaverals. Sobre les tàpies del jardins, endevinats i concebuts com els conventuals, eixien, balancejant-se fàcilment, els plàtans i les gentils palmeres. Pel moll, el trànsit era immens: els vaixells carregaven i descarregaven mercaderia; els vagabonds emperesits i els pobres plens de xacres demanaven almoina; els mercaders passaven amb la tirallonga dels seus ases menuts i esclafats sota el pes de les caixes; les caravanes de camells, afitorades per les llances d'aquell sol de foc, sortien de la urb i es perdien en l'horitzó; passaven els grans senyors, blanament tombats en els palanquins, que els negres, greixosos de suor, portaven sobre les espatlles hercúlies; els perses, a grans crits, oferien al públic els seus xals i babutxes; els àrabs, els seus perfums i encens; altres, la pretenciosa tapiceria de Bagdad; alguns, la ceràmica nacarada de la bella Palmira; i els més, la fruita odorant, amuntegada estridentment, mescla de taronges i llimones, pomes i albercocs, dàtils, raïms i bananes.

En els cafès, els homes, sentats amb les cames creuades sobre els coixins i les estores, fumaven llargues pipes, contemplant indolentment la balladora de les serpents encantades que, vestida de vels subtils, deixava entreveure la finor de la seva carn temptadora i perfumada com la fruita en saó, en ballar damunt la catifa una dansa de contorsions provocatives, impúdiques i sensuals; darrera la blanca tela, que cubria la seva cara bruna, resaltava la grandor dels seus ulls negres i brillants, i en la seva mirada, hi havia tota la voluptuositat de la fonda passió. La gusla, somnolent i emperesida, portava la cadència i desgranava l'esperit i l'ànima d'un clima i d'una raça...

Baltasar comprà un camell, s'assentà sobre el seu gep, i, sortint per la porta de la murada de llevant, s'internà per entre les frondoses hortes que circumden Koràmia.

El dia moria; la ciutat, sobre les altes murades, semblava una rosa carmesina embolcallada en la fumera d'un incensari; en els minarets estilitzats, els muetzins, enfonsats en les ombres dels seus ulls sense llum, cridaven els creients a l'oració; el cel, la terra i el mar, es confonien dins la porpra; esqueixaven l'aire, fi i transparent com el polsim de l'or vell, en línies onejants, les oronelles xisclant; els rossinyols deixaven anar el refilet del seu cant càlid; i la vida es diluïa, en aquella hora capvespral, com dins el si d'un robí immens traspassat per un raig de llum.

L'horta s'estenia en un gran pla de verdor i flors, sobre les quals volaven, acaronadores com una suau sensació, les delicades libèl·lules encastrades de pedreria; una cigonya dormitava sobre un peu; i, tombat a l'ombra morada d'un taronger, un home cantava una cançó, monòtona i impregnada d'una sensual melanconia.

El camell de Baltasar, brandant el cap a cada passa, anava fent camí rumiant, mentre l'amo, des de l'alt tabernacle, es retia a la nit...

De prompte, el comte de la Fantasia es despertà sobressaltat. L'atmosfera era pesada, l'aire cremava com si fos de foc, i el desert sahari s'estenia com un gran mar de sorra, sense un arbre, sense un ocell, com la tomba immensa de la naturalesa. El cel era un eixam de lluernes, els estels pipellejaven amb claredats de diamant, la lluna il·luminava l'alta volta com una llàntia en el sagrari de la mort, i en l'èter, no trobant eco, llenegava un sospir gutural i profund, que s'anava engrandint per moments, com el murmuri perllongat del vent que en les tempestes vincla els arbres centenaris i enfonsa les naus dins l'abisme.

Baltasar sentí por. Mirava al seu entorn i no trobava més que infinita desolació. El camell no es bellugava, el seu cap enlairat penetrava l'espai inútilment, i semblava un monument de pedra.

Baltasar observà que l'atmosfera s'anava condensant en una boira espessa, i extremint-se d'espant, hi entreveié la formació d'una ombra humana, que per moments s'anà plasmant i apareixent més clara, gegant, forçuda, hercúlia com un atlant. Quan la figura prengué vida, un home monstruós i negre somreia irònicament, i mostrava en la seva boca grandiosa les pedres blanques de les dents, i tenia en la seva mà una bossa oberta, curulla d'or guspirejant. Dirigint-se a Gaspar li digué:

—O tu, home mortal, que cerques l'Or Inesgotable, escolta el Fill de la Nit, que vol guiar-te. Aquesta bossa, que mai ningú no podria buidar, serà teva, però, abans, és necessari que vagis a l'Oasi de les Serpents i apaguis el llum que un bruixot hi deixà encès, i em robà així el domini d'aquells paratges, car l'ombra i la claredat no poden ésser compatibles. Per anar-hi, trobaràs, una fonada abans d'arribar al lloc designat, una àliga, ja que, si hi anessis per terra, t'engolirien les serpents guardianes del llum. Quan hagis acabat la missió, compareixeré de bell nou, i faré efectiva la meva promesa...

I s'esfumà lentament, dient: —Dóna't pressa, mortal, que el

meu esperit sofreix, i em sent impotent...—Fins que les seves paraules s'apagaren com la remor del vent.

El terror havia corsecat el cor a Baltasar. Anà serenant-se l'home, i obrint l'esperança a la realitat, i veient en la terrible aparició la sort d'un desig complit, es sentí inondat de fortalesa i valentia, i excitant el camell, emprengué aquest un trot llarg i mesurat.

La nit s'acabava i en l'horitzó, tènuament, les fases rosades de la llum anaven deixant la porta oberta al rei del dia. Però el gall no deixava sentir el seu cant, ni les campanes la seva oració matinal, i l'alba s'aprontava estranyament, en un silenci espectral.

Prompte, el sol, en una irradiació de foc, il·luminà el Sahara. Baltasar començà a sentir una sed que l'abrusava i que per moments creixia; la seva gola estava seca, i la seva llengua cercava la humitat, com un batall en l'interior d'una campana muda; el seu cap cremava, com si estàs dins l'ardència d'un cercle d'acer posat a la flama, i el seu pols li martellejava el cervell allunyant-ne tota comprensió humana i racional. L'immens desert fumejava com el foc colgat d'una fornal augusta, i l'aire, convertit en vapor, gotejava profusament.

Sobre el gran àbac del desert, el temps, amb el seu dit sarmentós, havia assenyalat camins de mort, amb una indiferència desoladora i trista, i, espargits per la sorra, com en l'ossari del món, els esquelets resplandien de blancor, com les roses de la filosofia, i els cranis, per la concavitat dels seus ullals buits, ensenyaven les tenebres interiors com la imatge horripilant del darrer pensament, i les seves dents estretes, amb un signe desesperat, encara demanaven aigua. Baltasar vivia aquelles visions, però, al costat dels cranis pelats, i lluents, com la interrogant de la incògnita, hi veia brillar l'or atraient i cobdiciat.

A l'enfora, sorgiren de la planura immensa, com un sentiment pur a l'infern, un grup de gràcils palmeres, i vers elles s'encaminà l'home, sadollat d'esperança i amb el desig indescriptible d'apaivagar la sed intensa. En arribar-hi, un ramat de lleons deixà sentir els seus bruels amb un renou tumultuós i tràgic.

Els lleons enravenxinaren les seves cabelleres daurades, corbaren les seves espinades i brandaren llurs cues, i les llengües vermelles, com les roses de juny, humitejaren els seus morros. Un vell home, corpulent i d'aspecte patriarcal, amb un gest majestuós i ple de dignitat aturà l'embranzida malintencionada dels lleons,

els féu posar al seu darrera, com si fossin mansos cabrits i llavors, dirigint-se a Baltasar li digué:

—Acostau-vos. No tengueu por, i digau-me quina missió vos porta a desafiar la mort.

—Abans,—respongué Baltasar, amb un gest suplicant i saltant del camell,—vos agrairia que em donguéssiu aigua, que m'estic morint de sed.

I el vell li allargà un càntir. I Baltasar, amb folla fruïció, el buidà fins a sadollar-se, i després digué:

—M'heu tret del més horripilant suplici, bon home. Tresc aquest desert en cerca de l'Oasi de les Serpents, per a obtenir, del Fill de la Nit, l'Or Inesgotable. I vos agrairé que m'indiqueu el camí, i pagant el que sigui, em dongueu quelcom per menjar.

—És migdia—respongué l'home vell.—Prest, l'ombra començarà a allargar-se. Seguiu la que projectareu amb el vostre cos, i quan comenci a esborrar-se, arribareu al punt que cercau. Però preniu esment, que altres, que de segur podien competir amb la vostra valentia, pagaren amb llurs vides la seva gosadia. I ara, teniu aquest grapat de dàtils, dolços com la mel, i seguiu el camí sense perdre més temps.

Baltasar li oferí unes monedes, però el vell no les volgué i s'anà allunyant amb el seu ramat de lleons.

Es fonia el capvespre, quan Baltasar trobà l'àliga anunciada. Aquesta l'esperava, posada sobre el costellam d'un camell mort. Era del color de l'acer pavonat, i les seves llargues plomes semblaven, amb la cua i amb les ales, panòplies d'espases negres; en el seu cap pelat, en els costats del bec corbat, rodaven els ulls malignes i expressius de ferocitat, i la seva còrpora es balancejava impacientment, clavant les fortes urpes en els ossos del mort.

Baltasar, tremolant d'emoció, s'encamellà sobre l'àliga augusta, la qual, desplegant les ales al vent, suaument s'enfilà per l'espai.

Ben prest, els objectes que reposaven en el desert anaren empetitint-se, i la terra s'anava detallant topogràficament, i Baltasar sentí que l'embriagava el vertigen de la velocitat com un deliri foll.

En l'espai, com fantasmes, dansaven els núvols d'una tempestat pròxima a esclatar, i l'au imperial, d'un vol ascendent, els dominà amb un geste d'altiva vanitat.

L'home pogué contemplar, extremint-se d'inferioritat, com brillava la lluna i els estels sobre el seu cap, mentre davall, als seus peus, el guspireig dels llamps i el tremolor dels trons tot ho omplia. El

vent bruelava furiosament desflorant els núvols, i l'àliga, oscillant al seu impuls, lluitava tenaçment. A voltes vencia i altres era empesa com una simple ploma, i Baltasar s'aferrava al seu cos com a la vida mateixa.

A la fi, treient força de les forces, traspassaren l'huracà tumultuós i es submergiren dins el llac de la nit tranquilla i reposada com un somni. Immòbil en l'espai, l'àliga majestuosament estenia les seves grans ales, i les boires s'esfilagarsaven tallades per les plomes, i restaven enrera, ondulant dins el corrent de l'aire remogut.

Dins l'afrosa buidor de la profunditat, en el centre de l'ensorrat desert, com un estel de claredat amortida, s'entreveia el llum blau de l'Oasi cercat; llum que cremava dins l'eternitat com el foc sagrat dels déus.

El llum guardat s'engrandia en el descens de l'àliga vers la terra, i les serpents, multiplicades en llurs mateixes ombres, xiulaven estridentment, entrunyellant-se unes amb les altres i formant una nuosa massa viscosa i horripilant. Quan veieren que l'àliga els queia damunt com un núvol negre i lluent, s'aixecaren erectes, i llurs caps zigzaguejaven dins l'espai i fendien l'altura amb els seus ulls penetrants i vius, tot mostrant els triangles aguts de les seves llengües verinoses. L'àliga, imperturbable, seguia baixant i, de prompte, la serpent més llarga, amb un ràpid moviment, se li anellà al coll i la féu caure precipitadament. L'au estirà les cames, contragué les urpes i aletejà furiosa en la ranera de l'agonia.

Baltasar, fent un esforç sobrehumà i decissiu, pogué acostar-se al llum, i amb tota la seva força bufà i aconseguí apagar-lo. Un tro, grandiós i esquerdat, omplí l'àmbit de l'espai, i Baltasar perdé el sentit. En retornar, veié l'ombra engrandida i monumental del Fill de la Nit al davant seu, el qual, amb els braços en alt, aixecava dues serpents, que es retorcien i s'entrunyellaven mentre perdien la vida. I el gegant reia, mostrant les pedres blanques de les seves dents, i feia rodar amb satisfacció els seus ulls brillants dins les conques.

Baltasar es desmaià, i en la semiinconsciència del seu estat, es sentí transportat suaument per l'espai. Recobraren l'energia i la vida els seus sentits desperts, i es trobà allargat en la popa de la seva nau que es gronxava en el port de Koràmia, entre els estels del cel i els reflectits en l'espill de la mar calma. En les seves mans, tenia, ben estreta, la bossa de l'Or Inesgotable.

En apuntar l'alba, quan en els minarets estilitzats de la ciutat rosada els muetzins cridaven els creients a l'oració matutina, inflades les grans veles, la nau de Baltasar fendia les aigües transparents, en cerca, dins l'horitzó llunyà, de la desitjada Illa de la Fantasia.

* * *

Gaspar, el fill del pobre hortolà, cavilava amb tristesa sota les veles de la seva nau sospesa entre els blaus del mar i del cel. Però, com que tots els camins tenen la fi, una nit arribà a una platja deserta. Desembarcà, i a l'atzar s'internà per aquella terra desconeguda.

En aquelles regions els estels eren molt clars, la lluna il·luminava el paisatge, els ocells refilaven, i les flors embaumaven, refrigerants, l'aire.

L'alba s'iniciava al darrera de les muntanyes triangulars, i, sobtadament, despullant-se dels seus vels sonrosats, aparegué el sol, inundant de llum tota la terra. Llavors fou quan Gaspar restà meravellat davant la bellesa del paisatge. Els arbres, de formes capricioses i rares i d'escassa frondositat, retallaven els seus brancatges verds i ocres sobre el mantell del cel, nítidament; en llurs branquillons es posaven, com la pedreria en les joies, ocells de llargues plomes arrissades i coloració brillant, que cantussaven alegrament en una confusa combinació d'harmonies; de la terra creixien a balquena gran diversitat de plantes aromàtiques que embaumaven l'ambient; els crissantems es desmaiaven sobre la molsa, i els seus ulls blancs i or s'auriolaven amb la corona de les papallones estridents; les margarides, els gira-sols, les roses i els gessamins eren flors grandioses; les abelles daurades, com guspires de sol, feien vibrar l'aire com un violoncel; i en un estany, sobre la constel·lació oscil·lant i coloraina dels peixos, nadaven, amb tota majestat, els cignes blanquíssims. Aquella terra més semblava el jardí cultivat d'un palau de fades, que un paratge selvàtic.

Gaspar, reanimant-se amb aquella bellesa real que semblava un somni visionari, emprengué el camí que al davant seu s'estenia, i al cap de poc veié a l'enfora una gran ciutat que resplendia com una brasa d'or encès. Es sentà, per reposar, a l'ombra d'un grup d'arbres altíssims, i de prompte, la seva soledat fou interrompuda pels més estranys viatgers que mai no hagués pensat.

Un elefant blanc, engalanat amb teles i brocats brodats amb

pedreria rica i lluminosa, aguantava, sobre els seus amples lloms, una tenda de laca embutida d'or i vori, i decorada amb els millors vermellons i esmalts coneguts. Un home de color groc, amb una llarga i entrunyellada cua, semblava dormir-hi somniant belleses. Anava vestit estranyament, amb una túnica de seda florejada i de colors brillants i vius, i entre els seus dits, en els quals les ungles havien crescut desmesuradament, acariciava els pèls lacis del seu bigoti caigut, i amb els seus ulls, petits i esqueixats, esguardava el faisà daurat que tenia al seu davant.

Altres homes, a peu, igualment vestits amb túniques de colors llampants, encara que menys riques, satisfeien els capricis més estrambòtics d'aquell senyor, i com ell tenien el to groc de les llimones i una cua llarga i negra. Dos d'ells, amb ventalls de ploma d'austruç, refrescaven l'aire; altres, en pitxers de porcelana pintada i transparent, portaven les begudes refrigerants; altres, en grans pàteres, les fruites saboroses i els pastissos ensucrats, els serveis de te, els pots de tabac i d'opi; i els soldats de l'escorta anaven armats de llances d'argent que guspirejaven, ferides per la llum diàfana del dia.

Després d'aquest grup de gent, seguia una llarga filera d'elefants negres amb tendes menys luxoses, i en elles, recolzats indolentment, alts magnataris.

El senyor, posant esment en Gaspar, féu aturar el seu elefant blanc, cridà un mandarí,—que s'acostà sota una gran ombrella portada per un atleta,—i li digué unes paraules en veu baixa. El mandarí es dirigí després a Gaspar amb una parla estranya i aquest no l'entengué. Insistí en altres llengües i, per fi, pogueren comunicar-se.

—¿Qui sou?

—Gaspar. L'hortolà del rei de la Fantasia.

—El meu senyor, l'emperador xinès, desitja saber per què sou aquí.

Gaspar contà la seva història.

El mandarí li digué:

—El meu senyor, l'emperador, vos perdona la vida. Creu que sou un foll, i l'única cosa que pot dar-vos, perquè en fasseu present al vostre rei, són les ensenyances que podreu treure del vostre viatge pel seu imperi, el més extens de la terra i el protegit de Buda i del Sol. Jo, per la meva part, vos recoman l'estudi de Confuci...

I després, la caravana, deixant sentir l'esclat de les rialles, seguí el seu camí, i Gaspar, a l'ombra dels arbres altíssims, restà astorat.

Romangué, el pobre hortolà, més mut que la pedra, davant el menyspreu i el cinisme amb què l'havia tractat l'emperador més ric i més lleig del món, i, de seguida, pensà de retornar a la seva nau i cercar, en altres contrades, més humanitarisme i hospitalitat; però després, recordant que l'emplaçament del seu rei s'acostava, s'entristí profundament, i decidí d'abandonar-se a mans del destí. Es sentà novament a l'ombra dels arbres protectors, posà el cap entre les seves mans, i plorà a llàgrima viva. La seva pena era d'aquelles penes morals que amb l'estilet agut trepanen l'ànima; d'aquells sofriments que, com més intensos, més tendresa porten al cor i l'amaren d'agredolça destil·lació. En el seu abatiment espiritual, s'alçava, com una aparició resplendent, la imatge suau de la princesa Anna Maria, i el seu pensament, com una bella anunciació, li portava l'amada i la feia brillar en un altar d'amor i de gaubances. El seu esperit volava enfora en un pelegrinatge gloriós, i el seu ésser es rebel·lava en la realitat desolada.

Passà llarga estona, sumit en aquest estat de semiinconsciència, i estant així, entre el somrís i les llàgrimes, sentí que una mà suau i delicada, com un bàlsam, li passava els dits entre els seus ulls acariciant-lo. Alçà el cap, ple de curiositat i d'estranyesa, i els seus ulls restaren astorats davant el somriure agradós d'una formosa jove, que el contemplava cara a cara, amb ànsies maternals i protectores. El seu rostre pàl·lid tenia una expressió dolça, tímida i innocent; els seus ulls eren allargats i negres, ombrejats de sedoses pestanyes; el seu front era alt, i la seva abundosa cabellera, cuidadosament pentinada, i engalanada amb agulles de rica pedreria i crissantems, atreia l'auriola de les papallones com en un nimbe de fulles oloroses de rosa esflorada.

Anava vestida de sedes florejades i d'entonats colors, els seus peus diminuts semblava que no podien sostenir la seva figura gràcil i delicada, i en les seves cuidades mans es gronxava un ventall de vori i sàndal amb bells paisatges finament pintats.

Dirigint-se a Gaspar, amb dolça veu, li digué:

—No vos estranyeu, bon estranger, de la meva presència, ni de la meva intervenció. Sóc la filla de l'emperador, que suara ha passat. Tenc el do de llegir en el cor dels mortals, i el de que tots els homes entenguin la meva parla, dons que malauradament em concedí una fada, i són la meva desgràcia. El vostre

plor m'ha enternit, perquè he vist en ell reflectida tota la grandiositat del vostre amor pur i desinteressat; per això desig ajudar-vos. El meu pare, amb el seu caràcter aspre, ha macerat els vostres sentiments, i jo vull canviar-vos el mal en bé. Teniu aquest crissantem, dirigiu-vos a la ciutat, i, abans de passar la murada, veureu una casa pobra, de joncs, trucau a la porta, entregau la flor al qui vos obri i digau-li que jo vos hi envii. Solament vos deman que, quan hagueu trobat la felicitat amb la vostra princesa, em dediqueu algun record...

Pujà al seu cotxe i desaparegué seguida de l'acompanyament. Era un cotxe senzill i arrastrat per un home vestit de color rosat; la princesa anava a l'ombra d'un gran para-sol, i la seva guàrdia estava formada per quatre paons reials amb llurs immenses cues desplegades. En altres vehicles, seguien les dames de la cort, amb una fastuositat sols comparable a la bella variació de la flora selvàtica.

Quan aquella caravana, com una aparició, hagué tombat el camí perdent-se a la vista, Gaspar es sentí reanimat, i tengué el pressentiment que havia de trobar quelcom equivalent al preu de la princesa. I, com si les forces corporals li haguessin retornat més ufanes que mai, es dirigí a la ciutat amb passa accelerada i gaubança al cor.

Arribà a la casa que li havia descrit la princesa xinesa, veié sobre la porta un cartell amb caràcters estranys i verticals, però, no sabent llegir-lo, trucà decidit, i al punt aquella s'obrí. Sortí a rebre'l un vellet estrambòtic, amb una barba clara, lleuger i aspre, i una túnica roja amb negres dragons brodats. Gaspar li entregà el crissantem, i el vellet, a la vista de la flor, el féu passar. Les parets de la casa estaven cobertes de seda groga; del sòtil, penjava un gran fanal de colors llampants; en una estanteria hi havia una grossa quantitat de lligalls de pàpirus i pots de fina porcelana; i, en el trespol, amples pells d'animals salvatges, sobre les quals s'assegueren.

—¿Què desitjau?—demanà el vellet a Gaspar. I aquest li contà la seva història i l'objecte del seu viatge. Quan acabà ja era de nit i els estels pipellejaven a través de la finestra.

Llavors, el xinès digué així:

—Desig que les vostres aspiracions siguin realitat, no solament perquè així ho demana la princesa, sinó també perquè en el vostre amor veig la puresa i la sinceritat. Sou tres els que, en aquesta lluita de competències, vos disputau la victòria, però vós vencereu.

Obtindreu el do de la sabiduria, i davant d'ella, els altres s'hauran de retre.

—En temps llunyans de què ens parla la nostra història pàtria, durant el regnat del VI emperador Tang, vivia un gran home, un poeta honorat, que es deia Li-Po, el qual, encara, a través de les centúries, ens deixa sentir la bellísima harmonia de les seves cançons. Una nit d'aquelles en què el mar era un espill, sobre el qual llenegava el torrent d'argent, que, com una graderia resplendent baixava de la lluna, Li-Po volgué abraçar-se al gran astre lluent, i per a aconseguir-ho, començà a internar-se en les aigües, sobre l'estela guspirejant. Les aigües s'obriren, suaument i blanament es submergí Li-Po, i sols per breus moments, pujaren dels fons les bombolles sanglotants de l'aire i els cercles concèntrics de les ones s'eixamplaren i s'engrandiren fins a desmaiar-se en l'infinit. La blanca fada Sabiduria, que viu reclosa en un illot deshabitat i desconegut, admiradora de Li-Po, recollí aquella ànima, selecta com cap altra, i sols la compenetració amb el seu esperit pot fer-vos ofrena del triomf.

—Anem a la mar, teniu fe i confiança en vós mateix, sigau valent, que la vostra imaginació sols pensi en vèncer, obeïu les veus que sentiu, i el triomf serà vostre.

Anaren a la platja. El mar estava encalmat, les ondulacions tènues de les aigües entonaven l'eterna cançó, i la lluna resplendia clarament en l'espai i estenia sobre les aigües la seva gran estela de lamelles d'argent.

El vell tragué una capsa d'or i llançà el polsim blau que contenia sobre el mar, conjurà la lluna i els estels, posà a Gaspar una rica túnica argentada, i, aspergint-lo amb l'aigua salada, li digué:

—Veieu! Aquell esqueix de boira, que d'enfora s'acosta, és l'esperit de Li-Po. Vos embolcallarà i vos emportarà amb ell. Deixau-vos conduir sense temença.

I, dit això, el vellet desaparegué per encant, mentre Gaspar, en aquell moment decissiu, sentia tremolar tot el seu cos, i a l'ensems desitjava abandonar-se a l'aventura.

L'esperit del gran poeta s'acostava amb una remor profunda, que semblava sorgir del si de la terra i del mar, com si hagués d'esdevenir un cataclisme, i Gaspar, com en el fum d'un incensari, es senti envolupat dins aquella boira impenetrable a la mirada, com en un sudari d'immortalitat, en una fredor glacial. Sentí després que el seu cos humà es separava d'ell i que el seu esperit, alat, impalpable, immaterial, deslligat de tota fi i entrant a l'infinit,

llenegava sobre el mar, sobre l'estela de la lluna, invisible com la bufada d'aire, i oí al seu entorn la remor transportadora del Li-Po immortal.

Així arribà a l'illot desconegut de la gent, i en posar el peu a terra, un tro potentíssim el deixà sense sentits, com si s'hagués esvaït al vent tot el seu esperit.

En retornar a la vida, es trobà novament revestit del seu cos mortal, com un simple ésser humà qualsevol, en l'interior d'una estança tota daurada, que relluïa com si fos de foc. Sols hi havia un gran bloc de pedra, i a sobre, tot ple de pols, un vell llibre. Cap finestra deixava entrar la llum, i del sòtil, penjava un llantoner tot encès amb flama incandescent que omplia l'estança de claredat. Cap ésser vivent es presentà, i amb tot, el corrent d'aire i el bellugueig del llum, deixaven endevinar la presència d'algun esperit.

Una mà invisible obrí el vell llibre davant l'astorament de Gaspar, i una veu amb to imperatiu digué:

—¡Llegiu!

Gaspar, obedient, llegí, i llegí durant temps incalculable, i com més llegia, més afany i més interès sentia per la lectura.

Quan acabà la darrera fulla, la veu de l'esperit invisible es deixà sentir de nou:—Descansa—, digué, i Gaspar inclinà el cap, en un son més pesat que el plom.

En obrir els ulls, l'enlluernà la claredat del sol. Mirà al seu entorn, i es trobà recolzat a la popa del seu vaixell, a l'hora que aquest, majestuosament, entrava a la badia oberta de l'Illa de la Fantasia.

* * *

La matinada era lluminosa i resplendent; en el molí de la ciutat Blanca hi havia un moviment inusitat; la gent s'estrenyia i es barallava per obtenir un lloc des del qual pogués veure el mar; a les murades del palau voleiaven les senyeres, i el repicar de les campanes omplia l'espai de sonoritat.

Feia un any just que havien sortit de l'illa, per cercar la qualitat que els havia d'atènyer la bella mà de la princesa Anna Maria de la Fantasia, Melcior, Baltasar i Gaspar; i allà, a l'horitzó llunyà, ben de matinada, el guaita havia assenyalat els tres vaixells.

Amb tota majestat, s'anaren acostant, veles desplegades, les

tres naus grandioses, i en llurs popes, de peu, s'albiraven els tres valents viatgers.

Melcior desembarcà el primer, i amb veu clara, mirant orgullós i desafiador el poble, digué:—Port l'Espasa Invencible.—I, en mostrar-la, llampejaren en ella els raigs del sol. Els guerrers, els braus i els infants cridaires, el seguiren aclamant-lo cap al palau reial.

Després desembarcà Baltasar, el qual mesclant el seu somriure hipòcrita amb la seva veu melosa, digué:

—Port la riquesa—I, obrint la bossa, llençà un grapat d'or sobre la multitud, que alçà un clam d'admiració i d'enveja. I tothom el seguí a presència del rei, prodigant-li les reverències i els afalacs.

L'últim a desembarcar fou Gaspar, i acostant-se-li dos indiferents de cara estúpida li demanaren:

—I tu? Què portes?

—Jo, port en mi mateix la sabiduria.

I el seguiren amb aire astorat i sense saber per què, cap al palau del rei.

A la gran sala del palau, el rei Gil estava assentat en el soli magnífic, al seu costat tenia la princesa Anna Maria, i a l'entorn, els consellers, els capitans i el magistrats. El poble, encuriosit, tot ho envaïa i mirava amb interès els tres viatgers, que, de peu, davant el rei, esperaven la vènia per oferir els seus presents en una nova epifania.

En el silenci sepulcral, es sentí la veu del rei que preguntava:

—Melcior. Digau-me què portau.

Aquest s'avançà, i aguantant amb la mà esquerra l'espasa, començà a parlar d'aquesta manera.

—Senyor: Fa un any avui, que em demanàreu un present per l'engrandiment i prosperitat del vostre regne, i per a obtenir la mà de la vostra filla, la princesa Anna Maria. Vetaquí aquesta espasa que representa la suprema valentia i que mai no podrà ésser abatuda. El qui la porti dominarà la força més potent, i al seu guspireig, fugiran, cegats pel terror, el millors guerrers i les hosts més grandioses. Al seu contacte, la sang vestirà de púrpura la terra.

—Per trobar-la, he sofert els turments del fred entre el glaç del Nord, però, en agafar-la amb les meves mans, vaig sentir tant de goig, que les penes passades em semblen delícies, i molt més, encara, perquè tenc la seguretat de vèncer els meus companys, ja que no puc concebre que vos puguin fer un present més valuós que el meu.

—Preniu-la amb les vostres mans règies i contemplau l'acer brillant de la seva fulla, trempat en les augustes forges de Vulcà; agafau-la per la creu del seu puny i vos sentireu invencible i victoriós sobre el món.

—Si voleu ésser rei de tota la terra, feis-la voltejar en la fragositat de les batalles, i les nacions es retran davant Vós. Si algú fos prou agosarat per atemptar contra la vostra corona, podreu rentar l'afront en torrents de sang; i, si voleu ésser àrbrite en els consells de reis i magnats, mostrau solament el guspireig de l'espasa...

Besà la creu del puny, i, fent una gran reverència, la collocà als peus del seu senyor, i es féu enrera, segur d'ell mateix.

El rei, llavors, digué, entre els murmuris d'admiració de l'auditori:

—Melcior. No tenc cap dubte que sereu el vencedor. Agraesc l'espasa en nom de la pàtria i vos felicit per l'encert de la troballa. Però, com que sóc rei i dec fer justícia, esper proclamar-vos després de sentir els vostres companys.

—Baltasar. Digau-me què portau.

Aquest avançà apretant convulsivament la bossa entre les mans, i així s'expressà:

—Senyor. Veritat és que l'espasa trobada per Melcior és un valuós present, però encara consider superior el meu, i tenc l'honor de fer-vos-en entrega.

—Veis aquesta bossa: és el riu de la riquesa inesgotable. Mai, per molt d'or que en tregueu, no podríeu arribar a exhaurir-la. Ella vos podrà facilitar totes les terres que desitgeu, sense necessitat d'exposar la vida dels vostres guerrers en els camps de batalla; podreu proporcionar als vostres súbdits totes les comoditats i satisfer tots els desitjos; amb un grapat d'aquestes monedes fareu callar tots els odis, tindreu la servitud de tot el món, viureu dins l'opulència; en el vostre reialme, no s'acabaran mai els saraus i les festes; cap vassall vostre patirà de fam ni misèria; els vostres palaus seran d'or i pedres precioses; tindreu el destí de la humanitat en les vostres mans; i les vostres majors ambicions podran ésser satisfetes.

—¿Quina glòria major podeu demanar? Preniu aquesta bossa, més rica que el corn de l'abundància, i trabucau-la sobre la pàtria, que s'alçarà agraïda de tenir-vos per rei, i serà la més feliç de la terra.

I dit això, es féu tres passes enrera, amb la seguretat absoluta d'ésser el vencedor.

El poble, en massa, incitat per un tan bell pervindre, prorrompé en exclamacions, que demostraven, ben a les clares, que atorgava la victòria a Baltasar.

Però el rei aixecà la seva veu, i digué:

—Baltasar. El teu present, al meu entendre, val bastant més que l'espasa de Melcior, però com que veig que ambdós haveu trobat quasi un impossible cada un, escoltem, abans de fallar, l'últim que ens manca.

—Gaspar. Digau-me què portau.

Aquest s'avançà i parlà així:

—Senyor. Jo, el més humil dels vostres vassalls, no puc presentar-vos cap cosa material, perquè la meva troballa està encarnada en mi mateix. Però, amb tot i això, fiant-me en el vostre criteri justicier i recte, esper confiadament, que seré el mereixedor de la blanca mà de la princesa.

—Perdonau-me, senyor, la nuesa de les meves paraules i acolliu benignament els meus convenciments sobre els defectes i perjuís dels presents que se vos han ofert pels meus dignes competidors, i no jutgeu, per la meva energia i vehemència, que l'orgull m'empenyi, ni que la vanitat em cegui...

Així parlant, tenia l'auditori sospès i meravellat del seu verb, i a la princesa, que el contemplava, extasiada.

—Jo he creuat d'un cap a l'altre l'Orient, i allà he trobat, malgrat el meu estament humil, el do divinal de la sabiduria. I, a la seva ombra augusta, m'heu de permetre d'establir les comparances, que crec necessàries, entre les troballes de Melcior i Baltasar i la meva, per demostrar-vos la millor qualitat d'aquesta.

—Amb l'Espasa Invencible de Melcior, obtindreu tot el que el seu posseedor vos ha promès. Això és veritat. Però, amb ella, ¿trobareu la felicitat? ¿Sobre els mars de sang, per ella escampats, no hi surarà, per Vós, l'estigma de la posteritat? ¿No hi haurà en la història futura, per Vós, pàgines més negres que les d'Atila i Neró, els homes més maleïts de Déu i dels segles? En les vostres marxes triomfals trobareu, en lloc dels solis resplendents, la desolació i la mort, i les garlandes de la victòria seran els cadàvers amuntegats, i la farum i la sang. I si teniu la força indomptable, i si els estranys sols vos han de reverenciar per la temença, ¿no estareu contínuament exposat a la traïció, i no haureu de viure guardat com un pres de si mateix? I de la lluita, caiguda la balança de la ganància injusta, no muntarà després l'altre plat,

carregat amb el dol, amb el plant dels vostres vassalls i dels vostres vençuts? ¿Qui, en la humanitat, podrà perdonar-vos com tirà del món i de les nacions esclaves, subjectes al vostre domini usurpat? ¿Creieu Vós que la felicitat d'un poble pot trobar-se en el tall esmolat d'una espasa, quan aquesta no podrà donar-vos sinó desplaer i remordiment?

—I, en quant a l'or? La riquesa amb aital abundància i desconcert de l'ordre, ¿creieu Vós que pot ofrenar-vos la felicitat pel vostre regne? No, i mil vegades no. La felicitat sols es troba dins la lluita per la vida, i individualment, en la conformació del que es té. Aquest or, amb prodigalitat espargit, seria l'engendrador de l'ociositat depravant, paralitzaria la vida productora—que és la saba vital dels pobles civilitzats—i dins el mar de l'or es moririen de misèria i de fam els vostres vassalls i Vós mateix. ¿Creieu que la gaubança i la fruïció serien eternes? ¡No ho cregueu! Prompte, el vostre ésser i fins el vostre esperit, es sentirien presoners de l'avorriment i de la nostàlgia. ¿No perdríeu el respecte, l'estima, i l'admiració que ara vos professen els vostres súbdits? ¿No vos captaríeu l'enveja i l'odi dels amics i enemics? Creieu-me, la felicitat poques vegades s'assoleix, però, sempre que es pot haver, s'ha trobat dins la varietat de la vida, amb tots els seus plaers i els seus dolors, en les seves lluites i els seus descansos, i mai, en la uniformitat i igualtat humanes; perquè la felicitat depèn més de la situació espiritual, que no de l'abundància material. I jo vos dic que, amb tant or i amb tanta riquesa, el vostre regne no seria més que un esquelet rosegat de cucs per dintre i habillat per fora amb costoses gales de seda, però el seu somriure seria de màscara i seria rictus dolorós en l'interior...

—Vetaquí el meu present: la noble lluita, dins la veritat i la raó de la realitat.

—Fins ara, ¿no hem viscut tranquils en la pau del regne i en la bellesa i la riquesa naturals de l'illa? I la prosperitat i el benestar que desitjam, ¿no serà millor i més encertat cercar-los en el corrent progressiu de la cultura i de la civilització, esforçant-nos per assolir el primer lloc en les Arts, en les Ciències, en totes aquelles activitats que de l'home depenen, que no fiar-la a l'espasa o a l'or?

—Això, senyor, és el que jo puc ofrenar-vos.

Així havia parlat Gaspar, i les aclamacions que el seguiren eren eixordadores. Havia trobat la fibra sentimental de l'auditori, que s'extremí en la seva vibració interna; els havia presentat com

la millor novetat, la veritat de la vida mateixa; havia pulit i fet brillar la joia aurífica que tot home porta amagada en la seva ànima.

El rei, aixecant-se decidit del soli august, es dirigí al poble i, amb veu torbada per l'emoció, digué:

—Vassalls meus.—Tothom l'escoltava ansiós.—En temps passats, ens conta la història, que aquesta illa tenia abundància de riqueses i que, a causa d'això, havia de sofrir ben sovint les escomeses d'altres nacions que pretenien apoderar-se'n. Un ascendent nostre, el rei d'aquell temps, anomenat Boccoris, veient el dol i el plant que la defensa de la riquesa i els combats freqüents deixaven entre els seus vassalls, va manar llençar aquelles riqueses al mar. Des d'aquell dia, s'acabaren les escomeses dels estranys, es visqué tranquillament del propi esforç, i va renèixer la pau i la felicitat en aquest regne.

—La veritat i la lleialtat resplendeixen en les paraules de Gaspar, i per a evitar-nos les escomeses de les enveges, dels odis, dels plants i de la desgràcia, no cal sinó imitar a aquell avantpassat nostre. Llençau, per tant, al mar l'Espasa Invencible i l'Or Inesgotable i retrobem la nostra pau de sempre.

El poble, frenètic, desbordant d'entusiasme i excitació, arrastrà cap al mar l'espasa i la bossa de l'or en mig d'una cridòria eixordadora.

Melcior i Baltasar, a un recó, es mossegaven els punys.

I el rei Gil, amb llàgrimes de tendresa als ulls, entregava a Gaspar la seva filla, la princesa Anna Maria de la Fantasia...

ELVIR SANS

Mans invisibles que ens fereixen

UNA mà dura, invisible,
traïdorament m'ha buscat,
i, a sobre el pit, ha plasmat,
insensible,
un punyal amb crueltat.

Ha brollat la sang del pit,
seguit... seguit... tot seguit,
regalimant cor avall,
fent als meus peus un vessall.

Mos ulls buscaren la mà
que el meu pit va travessar,
mes aquella mà fugia
dins la nit que l'ennegria...

Mà funesta, mà invisible,
que traïdora m'has clavat,
insensible,
un punyal amb crueltat.

Qui ets tu? Per què em segueixes?
Pots caminâ amb pas segur,
tan segur com me fereixes?
Mà funesta, qui ets tu?

A cau d'orella amb veu greu,
algú em digué desolat:
—És un tros d'Humanitat.

O, dolor... Un germà meu!

MARIA VERGER

LLETRA DE BARCELONA

De la meva última lletra del mes de juliol, que acabava amb una temença sobre la sort del nostre Estatut, quantes coses han passat, i és grat de dir, ben venturoses. Amb l'obtenció de la nostra nova Llei, respirem amb tot el pit. Aquell plany secular, aquell grinyol de cadena rovellada, ja són fets pretèrits.

Hem penjat, amb joia, el sac de gemecs, i ens hauríem de fer un deure de no despenjar-lo mai més. Ara, el camí està obert; si els qui vénen i vindran el troben estret, és de creure que no mancaran voluntats i braços per a eixamplar-lo.

El setembre passat fou viscut tan intensament, que l'agost anterior, sembla ja temps molt remot. Va passar entre l'esglai i l'esperança, cada dia que passava, més ferma i més justificada.

Jo em complac de recordar, d'aquell mes, l'Escola d'Estiu de la Generalitat, la qual aplegà una munió de mestres de tot Catalunya, amb Mallorca, València i fins Aragó. I feia bo de veure amb quina bona voluntat, molts d'ells de parla castellana, assistien a les classes de català. Aquesta bella llengua nostra, sonora com el mar, amb mil olors i mil colors, com un bosc en primavera, ha vist, per fi, arribada l'hora de justícia, coincident amb la de la seva plenitud. Cal maldar encara, però, per fer-ho entendre a molts fills de Catalunya, que no l'estimen ni l'honoren amb la deguda devoció, quan els de fora casa ja comencen de fer-ne cas.

D'aquest nomenat curs d'Estiu, deixaren un bell record les lliçons de Fonètica que, com esplèndid final, hi donà Mestre Pompeu Fabra. Les lliçons foren poques, i, per als alumnes, ben curtes. En escoltar la paraula reposada, tan sòbriament matisada, del Mestre, sentiu, molts cops, la mateixa emoció que us produiria l'audició d'un bell poema. Sobretot, quan us posa sobre les ales d'un mot, en un temps perdut enllà, darrera nostre, i el mot va venint, pausadament, en un vol ple d'aventures, i es transforma en passar d'unes gèneres a les altres, i elles desapareixen, però el mot no mor pas; arriba fins a nosaltres en una forma, que, moltes vega-

des, no diríem pas que fos aquell mateix mot de la llengua llatina, esdevinguda català a la nostra Catalunya, castellà a la noble Castella, francès a la dolça França... Qui, que no en sàpiga totes les evolucions, podrà reconèixer en el mot d'un sol so *août*, del francès, aquell altre mot de pompa imperial *Augustus* del llatí clàssic?

El nomenament de Mestre Fabra, per a la Càtedra de Llengua Catalana, a la Universitat de Barcelona, és un altre motiu de justa i alta complaença a casa nostra.

De les jornades històriques del passat setembre, no em cal parlar-ne, puix que Mallorca en fou part tan afecta, i la seva representació, tan escollida, contribuí a la plena joia patriòtica d'aquells moments inoblidables. Aquell matí del dia 25, pagava, amb escreix, moltes malifetes sofertes, de les quals ja no ens recordem. En mig de la multitud vibrant, quin bo donava de seguir el vol, per un cel vestit de gala, d'aquells grans ocells que portaven les quatre barres pintades sota les ales, dignes continuadors d'aquells peixos de la nostra mar, els quals, temps era temps, les portaven sobre el llom. Si en quedés algun, sota l'aigua blava, ple de ciència, filla de la seva llarguíssima experiència, en veure el seu mantell reflectit dalt del cel, deixaria anar tres entusiastes *visques*, en forma de cops de cua, i pensaria, tot cofoi: "encara hi són, i ja volen!"

Aquest passat estiu, Barcelona no ha vist, com anys passats, minvar l'animació dels seus espais. Hem tingut un important contingent turístic, que ha omplert del tot els buits del qui surten de Ciutat i van a animar els llocs d'estiueig, on tampoc no ha cabut ni una agulla. És a dir, que sembla que hi ha molta gent que no s'ho passa del tot malament.

La Ciutat ha obert ja de bat a bat les portes dels seus centres de cultura, i les hosts jovenívoles, gairebé en la mateixa proporció l'un sexe que l'altre, han assaltat aules i cursos amb tot entusiasme, i els veieu pels carrers, armats amb uns quants llibres feixucs—hi ha noia que sembla una llibreria ambulant—i tot fa creure que, d'aci a deu anys, a cada casa hi haurà, pel cap baix, un parell de savis.

Ha estat, indubtablement, un encert l'escollir el gran palau del Parc de la Ciutadella, lloc que fins ara havia estat destinat a Museu, per a la instal·lació del Parlament de Catalunya. L'edifici i els seus espaiosos encontorns, tenen el degut to tranquil i solemne que un palau parlamentari necessita. Potser qui no estarà content, en veure destorbada la seva dolor ignota, serà el bellíssim marbre

d'En Llimona, *Desconsol,* centre admirable de la gran plaça, presidida per l'edifici on han de prendre forma les noves lleis catalanes.

Esperem el moment de poder anar a visitar les nostres valuoses colleccions artístiques, installades, amb totes les honors, al Palau Nacional de Montjuïc, al qual sembla que fins han de donar més bellesa exterior, els tresors que en el seu interior estojarà.

Encara que sigui a empentes i rodolons, entre escàndols i entusiasmes, i no tan ràpidament com voldríem, hem de convenir que Barcelona millora el seu posat. Algun nou edifici encertat, algun gran establiment similar als de *gran* capital, alguna escaient botigueta plena de bagatelles exquisides, moltes i atractívoles cases de fruites i flors—enciseres pinzellades mediterrànies,—tot això assuauja la Ciutat, la qual, en afinar les seves gràcies, va rebaixant el relleu de les seves tares.

Pressentint que la vinent temporada del Liceu no ens donarà gaires fetes memorables, hem aprofitat, àvidament, els concerts de tardor de l'orquestra Pau Casals, els quals ens han proporcionat fines emocions i sensacions interessants. Han tingut un devot i ben nombrós públic.

En el moment actual, a la vetlla d'unes eleccions que posen passió fins als arbres de la Rambla, els catalans sembla que estiguem embolcallats per una terenyina que, a mesura que el 20 de novembre s'atansa, es va espesseint i ens fa nosa gairebé fins per a respirar.

Tant de bo que un fresc vent de serè tregui terenyines i boires de damunt l'enteniment de tots els qui, amb llur vot, escolliran els homes que hauran d'estructurar la futura Catalunya. Que la Pàtria pugui estar contenta de la tria.

MARIA AGUADÉ

DELS DIES TERRIBLES

1793-1799

(Continuació)

Entre els oferiments particulars es troben els següents: un del marquès de Vilafranca de Sant Martí, el qual perdona els veïns del poble del seu títol, que voluntàriament donin el seu nom, de tot el que li sien deutors per rèdits de censals feudals, i de lliurar-los de la contribució mentre viuran, i si no tornaven de la guerra els pares o llurs mullers gaudirien de la mercè graciosament atorgada al final. I per semblant don Josep Desbrull, els marquesos d'Ariany, de Vivot, i Ayamans amb els veïns del marquesat de llur títol, Antoni Guia, pilot d'altura i comerciant, ultra béns i persona, presenta tres reclutes regraciats per ell; En Gabriel Estades, comerciant, quatre; En Cristòfol Arnau, de Sóller, administrador de la Reial Renda de tabac, el seu fill Pere de disset anys, per a servir en qualitat de soldat d'honor, i deixa a benefici de les reials Finances el que li pertoca i a més dóna una part del sou mensual. Els gremis de moliners, hortolans, soguers, gerrers, sastres, peraires, manters, teixidors, etc., diferents qualitats, segons llurs possibilitats i la promesa de fer mestres gratuïtament als allistats, precedint, però, el degut examen. I així la resta. L'edat per a la inscripció no devia baixar dels setze anys ni passar els quaranta. Quant a les qualitats físiques s'exigien salut i agilitat.

La presentació es feia davant el Capità General, el qual els enviava al Sergent Major, Bartomeu Rosselló, que vivia vora el quarter dels Estudis, i estava encarregat de prendre'ls la filiació i examinar llurs aptituds i, una volta admesos, eren remesos al Comissari de Guerra, Antoni Fàbregues, per tal de començar a percebre els aliments assenyalats i els quaranta reals velló mensuals. Els reclutats per la noblesa compareixien davant don Guillem Dezcallar, al carrer del Sol; els reclutats per la Ciutat, a les seves cases.

El 4 febrer de 1794, arribava una bandera per a reclutar gent

pel nou Regiment, que havia nom de l'Estat, per a ingressar al qual s'oferia mitja pesseta diària i altres bonificacions. Tot fullejant els llibres d'administració d'alguns convents, deixalles d'un naufragi que venturosament pogueren surar, per tal de revelar-nos els secrets que els temps els encomanà, he topat amb la següent nota, que mostra ben palesament la manera com es feia l'allistament. Diu així: "El dia 25 de febrer de 1794 he entregat al deposit de este convent a Thomas Abraham, fill de Llorens i de Apolonia Oliver, natural de la vila de Campos, de ofici bracer, en presencia de D. Bartomeu Rossello, major de la Place, trenta lliures moneda mallorquina, per haver-se allistat, y asentat place al Reyal exercit, en la actual guerra per conte de este Convent, conforme lo oferiment que feren a sa Reyal Magestad sis convents de Regulars de Palma, y ha convengut este Convent entregar a dit recluta en diners o en blat, quan venga de dita guerra lo corresponent a una lliura de pa y una escudella de cuynat diari, que se reserva per assi; y en cas de morir en la guerra o de no tornar en Palma, deura celebrarly sufragi este convent de dit diner, a discusio de P. Ministre y P. Depositari".

La població flotant de francesos augmenta de cada dia, de manera que és mester reglamentar-la. I en aquest sentit es mana que els oficials sien socorreguts diàriament amb sis reals de velló, i els cadets i guàrdies marines amb dos i els soldats i mariners amb catorze quarts i a tots és promès que tendran un lloc a l'exèrcit. Els sacerdots són autoritzats per romandre als convents; els restants emigrants innominats, els simples ciutadans perseguits furiosament pel fuet cinglador de la dissort, són obligats a viure a l'interior de l'illa, a vint llegües de la costa marítima i solament quatre a cada poble, sens més auxili que la caritat del poble, esperonada pel zel de les Justícies. Més tard, una R. O. llançava de Mallorca tants de desventurats per anar errívols damunt la terra i passar un rosari dolorós. Els mallorquins, però, generosament posaven abans en llurs mans crescudes almoines, rosada de consol que benèficament degué caure damunt aquells éssers torturats davant l'enigma d'un demà, gràvid d'incertituds.

I, tot seguit, es projectava damunt Mallorca l'ombra sinistra del cors. El 17 de febrer, el Capità General, marquès de Castelldosrius sap que a llevant ha fet acte de presència, a guisa d'avís amenaçador, un corsari francès. Conscient de la responsabilitat que els deures del càrrec li imposaven en aquelles hores crítiques, mana tot seguit que isquen vers el lloc de perill tots els capitans

de la costa llevantina, ultra una companyia de caçadors, comandada pel comte d'Ayamans, pel tinent don Jeroni Morell i pel suplent don Pere Cervera, per l'ajudant don Josep Zaforteza, i tots sota el superior comandament del marquès de Campo Franco, aleshores Tinent del Rei. També disposava que fossen trets sis canons de batalló, sota les ordres dels alferes d'artilleria Ganyanos i don Josep Cotoner. Ultra això, cada capità de les viles rebia doscents fusells amb la corresponent quantitat de pòlvora i bales.

El 30 d'abril, la Ciutat aplegava, al saló gran de les seves Cases i a les deu del matí, els individuus, l'edat dels quals era compresa entre disset i quaranta anys. A aquesta Junta assistiren el Capità General i rectors i una volta asseguts fou llegida l'ordre de S. M. en la que exhorta als seus súbdits i, encara, feia promesa d'atorgar gràcies personals als qui s'allistassen. Després, s'aixecava el marquès de Castelldosrius i adreçava al jovent, allí present, una exhortació ablamada d'entusiasme a favor dels desitjos reials, en la que posava de relleu l'amor amb què S. M. tractava els seus sotmesos. I, encara, el 16 de maig, exposava el seu "pensament caritatiu" en una crida que llançava mitjançant un follet de set pàgines, per tal d'esperonar la generositat dels mallorquins a favor del reial servei de mar i terra i al que el poble sabé contribuir amb un contingent d'homes, major al de qualsevol altra província, atesa la població, i ensems els convida a una subscripció amb el fi de socórrer les famílies dels soldats pertanyents al regiment de Milícies "no dubtant trobar els mateixos sentiments manifestats envers de les famílies franceses, fugitives del setge de Toló". "Els fills, les esposes, els pares dels defensors de la Religió i de l'Estat,—observava el Capità General en l'esmentat document amb una lògica aplastant,—¿han de sufrir també la calamitat de romandre sens consol i socors als ulls dels demés? Humans i benèfics amb els estrangers ¿i amb els propis i germans ens comportarem miseriosament i avara? Xapem amb ells el nostre pa, siem sensibles i benèfics i agraïts, regraciem a qui som deutors de tanta fadiga, l'allunyament de la família, la vida mateixa". Per la més adequada realització del seu pensament, proposava la creació en cada parròquia d'una o més Juntes, conformement al nombre d'habitants. compostes quiscuna del rector i dos seglars, que ell mateix nomenaria, la missió dels quals seria fer una llista a les famílies dels soldats del primer batalló, i després una altra de subscriptors voluntaris, i anotar llur quota semanal o mensual—la primera se pagarà per endavant—i una volta recaptada,

havia d'ésser repartida entre les famílies, proporcionadament a llur necessitat.

El 26 d'abril, arribava l'ordre que eixís cap al Rosselló el primer Batalló de Milícies. Les Juntes anaren formant-se i funcionant segons el pensament de Castelldosrius, amb l'èxit que era esperat. El 14 de maig, En Francesc Montaner Truyols, cavaller de la Reial Mestrança de València i marquès del Reguer, podia eixir cap a Alacant amb la comanda de presentar al rei cent vint-i-quatre soldats, vestits amb casaca blava curta, calçons blaus i gires vermelles, i al cap un capell amb plomatge. Els acompanyà En Ferran de Sada, tinent del Regiment del Rei. Després que el primer batalló de Milícies hagué deixat les platges tranquilles de la Pàtria, tot fent camí cap a les terres, abans catalanes, del Rosselló, perfumades d'enyoradissos records, el Comandant General s'adreçava a la Ciutat palesant-li la conveniència de mobilitzar les Companyies de Milícies Urbanes, en previsió de possible invasió i alhora exposava al rei l'estat pobríssim en què romania l'illa per falliment de joves, la major part dels quals estaven aleshores allistats i, d'altra banda freturava de llurs serveis.

Com si no bastassen els espectres de la immigració de francesos i la perspectiva d'una lluita aferrissada de corsaris per entenebrir l'horitzó que tancava l'escenari de Mallorca, on es desenrotllaven esdeveniments ben desventurats, se n'hi afegia un de recent i no menys temible, el perill de pesta que acabava d'aparèixer amb dolorós estrall a les costes de Berberia. La Ciutat, tot just se n'adona, pren les degudes precaucions, encara majors que les de la darrera vegada en 1786.

ANTONI PONS

(Continuarà)

I Concurs de LA NOSTRA TERRA

AQUESTA revista, desitjosa de contribuir en la mida de les seves forces a l'estímul i intensificació de la literatura mallorquina, convoca aquest primer Concurs en la forma i condicions següents:

I. L'objecte del I Concurs és premiar un treball en prosa, narració, novelleta, quadre de costums, etc., de tema lliure i d'autor mallorquí.

II. Els originals han d'ésser rigorosament inèdits, escrits en la nostra llengua, i tenir d'extensió calculada 15 pàgines com a mínim i 20 per màxim de la nostra revista.

III. Hauran d'ésser enviats escrits a màquina a una sola cara, dins coberta closa, amb títol i un lema, sense cap indicació d'autor ni referència a ell, a nom del Director de LA NOSTA TERRA, fins dia 31 de gener de 1933.

IV. Una vegada que el Jurat hagi dictat veredicte, LA NOSTRA TERRA el farà públic a fi que l'autor premiat es doni a conèixer enviant les cinc primeres ratlles del seu treball, que hauran de concordar exactament amb les de l'original enviat.

V. El premi, únic, serà de 50 pessetes. El Jurat podrà proposar, però, a més la publicació d'aquells altres treballs que a judici seu en siguin mereixedors.

VI. LA NOSTRA TERRA es reserva el dret de primera publicació del treball premiat. Per la dels altres treballs recomanats pel Jurat, si n'hi ha, serà demanada la corresponent autorització als respectius autors, d'acord amb l'apartat IV.

VII. Compondran el Jurat del present Concurs la senyoreta Rosa Roig, mossèn Salvador Galmès i el senyor Daniel Martínez Ferrando.

VIII. Tot treball que no s'ajusti a les presents condicions es donarà per no rebut. No serà retornat cap original.

Ciutat de Mallorca, 31 d'octubre de 1932.

ELS LLIBRES

SUREDA I BLANES, JOSEP.—*El Paisatge d'Artà.*—Artà, Mallorca, 1932.

Posau, si us plau, a un costat tot això: Un "Museu Regional", installat amb tota discreció i en plena creixença; un geòleg qualificat amb el seu estudi de la Serra de Llevant; un erudit investigador treballant el senyoriu als segles de la nostra edat mitjana; els amables *Croquis Artanencs* de Fèlix, suara, i ara mateix aquest llibre: *El Paisatge d'Artà,* de Josep Sureda i Blanes, i digau si no basta i sobra tot això per posar, amb justa satisfacció, un poble de sort. Sia, doncs, pel poble i per l'autèntic paisatge d'Artà, suggeridor de tan belles pàgines, evocat per l'autor, endevinaríem, a través de boires finíssimes d'enyorança, la primera enhorabona. La segona, per l'autor.

No és aquest el primer llibre de Josep Sureda i Blanes, però sí el millor. Ensinistrat per treballs anteriors en la prosa descriptiva és arribat amb ella a un punt dolç de qualitat, discretament emocionada i contenguda, plegant-se dòcil al pensament inspirador sense desviar-se i diluir-se massa en innecessàries marrades, que fa ganes de dir-li a l'autor: ara, amb aquesta prosa als dits, cal fer un pas envant i posar-la amb decisió al servei de temes de més volada, en obres d'on ningú no puga escindir-vos ni que sigui una partícula d'èxit per atribuir-la al prestigi del lloc o a la suggestió sentimental del paisatge compartida per tots els vostres compatricis. ¿No vos temptaria provar agosaradament i decididament la novella, amb aquesta prosa vostra, afinada, estillada més de cada dia com el bon vi, amb l'esforç del treball i l'estudi?

Fa tant de temps que anam ganosos de desparar, pel naixement d'un prosista nostre, les vint-i-una canonades! Vós podeu aspirar, autor de *El Paisatge d'Artà,* a aquest honor. A ell vos voldríem estimular i esperonar: és l'únic comentari que sabríem posar al vostre darrer llibre. Un anàlisi més minuciós d'aquest llibre, amable company d'un repòs desitjós de sentit, del seu llenguatge polit que tantes possibilitats d'enriquiment i desplegament guarda encara, de la seva ideologia, tan cristianament assenyada, de la seva poesia, del seu pòsit sentimental noblement preocupadís, no en minvaria gens, n'estem segurs, el franc elogi.—J. P. M.

RAMIS ALONSO, PREV., MIQUEL.—*El llibre de Apunts en la formació intellectual.*—Publicació del "Círculo de Estudios".—Palma de Mallorca, 1932.—56 pp.

L'autor, trobant a mancar en la bibliografia espanyola un llibre o fascicle que parlàs d'apunts, ha volgut omplir el buit amb aquest minúscul tractat. Hi ha coses que sembla que aiximateix s'aprenen sense llibre, i el fer apunts, tasca personal si n'hi ha, sembla una d'elles. De totes maneres, cap nosa no fa a qui necessiti ajudar-se'n, si encara no hi havia caigut, la recomanació d'agafar un llapis en prendre un llibre, de fer una ratlla al marge dels passatges que l'interessin espe-

cialment o li cridin l'atenció, d'extractar després i copiar les cites en un llibre d'apunts que ha de tenir,—l'autor ho diu,—marge suficient per afegir-hi notes. Diu també que els propis pensaments s'han d'escriure, si es volen retenir, en el moment il·luminador; que llegir bé requereix moltes coses: atenció, ordre, pausa, fer-se càrrec, etc.; que la ploma precisa i grava el pensament; i, finalment, que fent apunts s'aprèn d'escriure, es forma l'estil, es desperta el gust. I res més. Els francesos dirien que aquest minúscul fascicle honora una vegada més els mans inoblidables de Monsieur La Palisse.

De totes maneres, com dèiem, si no fos que s'hi esmenta massa sovint el «cabal gris», fórmula poc humanística (?) d'aŀludir la intel·ligència humana, cap retret a fer a la publicació, per la utilitat que puga tenir, d'aquesta obreta.—J. P. M.

AGUSTÍ, IGNASI.—*El Veler.*—Editorial Altés, Barcelona, 1932.

Amb aquest llibre de versos s'estrena un jove poeta català de la darrera fornada. No coneixem personalment l'autor d'aquest bell llibret, pulcrament editat en paper de fil autèntic i avalat amb una magnànima dedicatòria. Però se m'afigura un adolescent al dia, colrat del sol i l'esport i tocat d'un cert gust ingènit, a despit dels prejudicis d'escola connaturals a l'edat i dels companyons universitaris als quals endreça el recull. És a estones ingenu i altres fins avantguardista. Vegeu, sinó, el *Poema dels ocells de barba,* el *dels Reis d'Orient,* el *de quan jo seré gran,* etc.

Pel nostre gust, els que més ens plauen són aquells qui com *El Veler,* que encapçala el llibre, amaguen una verbositat més continguda, amb certa elegància sòbria a la Mallarmé, i alguns epigrames—*L'Abella, Elegia*—que recorden l'amable i subtil lleugeresa dels poemes anacreòntics.

Felicitem cordialment el jove autor, del qual esperem nous i més llargs assaigs per goig de les lletres catalanes.—G. C.

Anuari de la Companyia Belluguet 1931-1932.—Impremta Minerva, Mataró.—83 pp. + 4 de gravats.

Hem rebut aquest Anuari, bellament editat, que posa de manifest les activitats de la Companyia Belluguet durant els anys 1931 i 1932.

Les activitats, que és tant com dir els èxits. Ben clarament es desprèn això de totes les crítiques publicades per la premsa a propòsit de les representacions "Belluguet" i reproduïdes en el volum susdit.

Aquest és doblement interessant per a nosaltres perquè s'hi historien les sessions donades a Mallorca, una al Teatre Principal, i l'altra—representació d'*Ifigènia*—al teatre romà d'Alcúdia. No hi manca la crítica, signada per G. C., i apareguda en les pàgines de la nostra revista.

Agraïm la remesa i feim vots perquè la vida de la Companyia Belluguet siga tan fructífera com fins ara, en benefici de l'art.—E. P.

L E S A R T S

EXPOSICIONS

A. SHELDON PENNOYER–ARTHUR MIDDLEHURST

Dos pintors nordamericans enfronten, a les Galeries Costa, les seves obres que, essent filles d'un mateix ambient, divergeixen força per llurs orientacions estètiques, encara més que per les pronunciades caracteritzacions personals. Es produeix l'essencial diferència que l'un mira al passat i l'altre al futur.

Un som anàlisi inductiu de les obres de Sheldon Pennoyer ens mostra facultats extraordinàries de dibuixant, gust delicat pel color i espontaneïtat en l'execució. Sembla que la seva inspiració tendeix a la tradicional pintura anglesa.

Partint d'una seriosa educació artística, desenrotlla simultàniament dues modalitats quasi paral·leles que no arriben encara al punt de coincidència espiritual que assoleixen les obres d'un artista creades a la maturitat.

A una de les esmentades modalitats pertanyen els retrats a l'oli, d'ampla factura i tonalitats exquisides, que conserven, com a foc sagrat, l'elegància i gentilesa d'unes belles dames. A l'altra, més ràpida, més impressionista, paissatges i marines al pastell de variada i clara lluminositat.

La importància dels treballs d'aquest expositor ens ha vedat de tractar-los amb benevolència, la qual més aviat els faria desmerèixer, ja que ells sols es mantenen en un alt grau de qualitat.

D'Arthur Middlehurst coneixiem i havíem comentat en exposicions anteriors algunes de les teles ara reunides. L'agrupament actual guanya en homogeneïtat subjectiva. Accentua amb encert el seu encaminament vers una tècnica de modern sabor, cercant, de les línies i dels colors, el que interesa a la seva concepció. De la pintura a l'oli estirada, en sap treure brillantors i transparències fines que pareixien reservades a l'aquarella. Una ponderació i un suau sentiment saturen els conjunts de masses avinentment enllaçades.—B. B. C.

RECULLS DE FORA

Després del discurs del Cap del Govern de 31 d'agost a les Corts en defensa de les atribucions financieres que calia concedir a Catalunya i anunciant que, malgrat tot, no es tancarien les Corts que no estigués aprovat l'Estatut, s'obrí el mes que havia de veure el final de la tramitació d'aquest, al Parlament, amb la discussió de la totalitat del títol IV; el darrer article del qual fou aprovat en la sessió de dia 2 per 102 contra 12 vots malgrat l'oposició del Sr. Alba. En la sessió nocturna de dia 8, quedaren aprovats els dos darrers articles. Finalment, en la sessió del dia 9 fou votada definitivament la llei que concedeix l'autonomia a Catalunya, i aprovada per 314 vots contra 24.

En la sessió de dia 8 de setembre aprovaren les Corts el projecte de Reforma Agrària, que havia estat discutit paral·lelament al d'Estatut. En aquella darrera sessió, li fou incorporada una esmena autoritzant l'expropiació sense indemnització de les terres de l'antiga noblesa amb títol de grans d'Espanya. La votació definitiva de la llei tengué lloc dia 9, amb un resultat de 318 vots contra 19.

* * *

Com era natural, coincidint gairebé amb l'aprovació de l'Estatut, enguany fou commemorada excepcionalment a Barcelona la data de l'11 de setembre en homenatge als màrtirs de les llibertats catalanes de 1714.

La Generalitat, l'Ajuntament, i Ajuntaments i entitats de tota Catalunya, i tot Barcelona desfilà davant l'estàtua del Conseller en Cap Rafel de Casanova, al peu de la qual pronunciaren discursos el President de la Generalitat i l'Alcalde de Barcelona.

* * *

L'acte de signatura i promulgació de l'Estatut pel President de la República Sr. Alcalà Zamora tengué lloc el dijous dia 15 de setembre al saló d'actes del Palau provincial de Sant Sebastià. Assistiren a l'acte els parlamentaris nacionalistes bascs, i una nodrida representació dels catalans. Parlaren el President, Sr. Alcalà Zamora, amb parales plenes d'afecte per Catalunya, el Sr. Ventura Gassol, que oferí al President la ploma d'or obsequi de la Generalitat per aquell acte, el President de la Comissió Gestora de Guipúscoa, Sr. Castro i el Sr. Companys.

* * *

La inquietud política alemanya, manifesta d'uns quants mesos ençà, no ha disminuït de tensió. S'ha parlat de vel·leïtats, de restauració monàrquica,

i no sense fonament, al menys extern o espectacular. Dia 5, a l'aeròdrom de Tempelhof, prop de Berlin, desfilaren davant de Hindenburg i el Govern, dels membres de les ex-famílies regnants i dels generals de l'imperi, 180.000 homes de les formacions d'ex-combatents del Casc d'Acer o Stahlhelm. El Reichstag, convocat pel dia 12 de setembre, a penes reunit i abans de la votació que anava a oposar-se al Govern, fou disolt fulminantment per decret de Hindenburg, depositat a la taula de la Cambra, ja que no se li deixà llegir, pel Canceller Von Papen. Això ha donat lloc a grans discussions sobre la legalitat i constitucionalitat de la disolució. El 19 de setembre, Hindenburg firmà un decret pel qual convocà novament a eleccions generals per un nou Reichstag i fixà per la seva celebració el 6 de novembre.

* * *

A fi d'obligar a una solució del conflicte sobre representació electoral de les classes oprimides, nova fase del problema de l'Índia, el Mahatma Gandhi es negà dins la presó on continua reclós per les autoritats angleses, a prendre cap aliment dispost a seguir la vaga de la fam. Al cap de sis dies i cinc hores de dejuni voluntari, el 26 cessà en la seva actitud, una vegada aprovat pel Govern de Londres l'acord proposat que concedeix als pàries un nombre determinat de llocs en el Parlament de l'Índia.

* * *

El Govern anglès resolgué la crisi parcial plantejada el 28 setembre pels membres liberals, Samuel i Sinclair, i pel laborista independent Snowden, per discrepàncies amb la política proteccionista del gabinet nacional seguida a la Conferència interimperial d'Ottawa.

* * *

El premi de l'Ajuntament de Barcelona per edificis nous de l'any, fou atorgat al nou establiment *Aplicacions del Gas* de la Companyia Catalana de Gas i Electricitat, a l'Avinguda Portal de l'Àngel, 20.

* * *

El 6 de setembre, fou exhibida a la plaça de Berenguer, de Barcelona, una caseta desmuntable, obra de l'Associació d'Arquitectes G. A. T. C. P. A. C., presentada sota el patronatge de la Federació de Turisme de Catalunya i Balears. La caseta, capaç per 4 llits, cuina, menjador, etc., era de tipus de platja.

* * *

De l'Institut Arqueològic de Leipzig, s'han robat tres marbres d'època romana. Els lladres els havien reemplaçats per còpies, tan excellents que havent estats substituïts en 1931, fins ara no ha estat notada la substitució.

* * *

El 7 d'agost, s'obrí a Bruges la II[a] Conferència internacional del Pacte

Roerich, que té per objecte assegurar la protecció dels monuments històrics i obres d'art en temps de guerra.

* * *

Entre els salvatges i denigrants incendis d'esglésies que d'un temps ençà sovintegen a Espanya, s'ha de lamentar el del temple de Sant Nicolau, a Granada, que era una antiga mesquida mora de gran bellesa.

* * *

Seguint el nostre intent d'esmentar els casos de munificència i d'iniciativa particular que tant contribueixen a la cultura, arreu del món, hem de retreure el *Museu Revoltella*, a Trieste, d'art modern, installat en un magnífic palau, donació del Baró Revoltella i avui ampliat a compte del Municipi de la ciutat. A Plasència, per donatiu de les colleccions d'art i del palau que les contenia, per part del Sr. Ricci Oddi, s'ha organitzat la Galeria d'art d'aquest nom.

* * *

A Belgrad, en el pavelló de les Arts, ha tengut lloc una exposició arqueològica, en la que han estat presentades les més notables troballes de les excavacions seguides metòdicament en els anys darrers a Iugoeslàvia, a Stobia i Trébeniche.

* * *

Al Rijksmuseum, d'Amsterdam, és actualment oberta una exposició de Rembrandt, composta de 42 pintures d'aquest mestre, entre les quals predomina el retrat. El motiu de l'exposició era celerar el 300 aniversari de la fundació de la Universitat d'Amsterdam.

* * *

A Ravena, tengué lloc, el 27 de setembre, el tercer Congrés internacional d'Arqueologia Cristiana, amb representació de vint nacionals.

* * *

El 26 de setembre, per dimissió del Conseller de Finances, es produí una crisi al Govern de la Generalitat. En el consell de dia 19, els altres consellers plantejaren la qüestió de confiança, cosa que donà motiu a la reorganització del Consell pel Sr. Macià. Entraren a formar-ne part els Srs. C. Pi i Sunyer i Casals.

* * *

Dia 17, fou feta pública la relació dels 141 primers deportats amb motiu dels successos d'agost, que amb l'Espanya 5 foren transportats a Villa Cisneros (Rio de Oro). Partint de Càdiz dia 22 de setembre, arribaren al lloc de destí dia 27.

* * *

A Madrid, es reuní el Congrés internaeional de Telecomunicació; l'acte inaugural es tengué al Palau del Senat, amb asisstència del Govern, dia 3.

* * *

El X Congrés Internacional de Psicologia, reunit a Copenhague, acordà tenir la pròxima reunió, pel setembre 1936, a Madrid, i en fou nomenat president efectiu el Dr. Emili Mira, Director de l'Institut Psicotècnic de la Generalitat de Catalunya, amb la presidència honorària del Dr. Ramon i Cajal.

* * *

A Ginebra, es reuní el 26 de setembre l'Assemblea de la Societat de Nacions, de la que fou elegit president el representant de Grècia, Politis. Dia 28, hi pronuncià el seu discurs de fidelitat a les doctrines de S. de N. el primer ministre francès, Sr. Herriot. El 23, havia tengut lloc l'obertura de la 68ª reunió del Consell de la S. de N. que tractà de la qüestió de l'opi, de l'esclavitud i del conflicte entre Bolívia i el Paraguay. El 21, havia reprès la Conferència del desarmament.

* * *

A Stressa (Itàlia), s'obrí dia 5 de setembre la Conferència Econòmica i Financiera per la restauració de l'Europa central i oriental, amb delegació de 15 Estats sota la presidència del Sr. J. Bonnet. Les sessions duraren fins dia 20 que es tengué la de clausura. Fou adoptat el projecte de convenció franco-italo-alemany que té per objecte la revalorització dels cereals, i l'establiment de contrapartides; i recomanà als països afectats el manteniment de l'equilibri pressupostari efectiu i una severa política de crèdit per part dels bancs d'emissió.

* * *

Reunions internacionals diverses del mes de setembre: del 5 al 10, a La Haya, Congrés Internacional de Filosofia amb motiu del 3er centenari de Spinoza.—Pels mateixos dies es reunia a Ginebra el 9è Congrés anual de la Federació Universitària Internacional per la S. de N. sota la presidència del Sr. J. Kunstenaar, i amb assistència de delegats de 18 països. Hi fou acceptada, en principi, l'adhesió d'una agrupació Universitària en formació a Espanya.—A Zurich es tengué, el mateix mes, un Congrés Internacional de Matemàtiques que reuní 800 participants sota la presidència de R. Fueter, professor d'aquella Universitat. L'objecte i fi de la reunió era oferir la imatge més clara possible de l'estat actual de la ciència matemàtica.—A La Haya, del 6 al 9 setembre es reuní la 8ª Conferència de la Unió Internacional contra la tuberculosi.—A Stambul, dia 6, el Congrés internacional de la franc-maçoneria, amb el tema: propaganda contra la possibilitat d'una nova guerra.—A La Haya, el 7 de setembre, Congrés de la Federació Aeronàutica internacional.—A Viena, dia 8; Conferència mundial de pedàgogs catòlics: decideixen crear una federació universal.—A Amsterdam, del 12 al 12 setembre, Assemblea general internacional de l'Apostolat del Mar; adoptà resolucions en favor de les dones i joves empleades al servei de vaixells.—A Stockholm, dia 11, Congrés de la Unió Internacional per la defensa i propagació del Protestantisme.—A Brusselles, del 12 al 14 setembre: Confe-

rència Internacional del cacao.—A Bucarest, els mateixos dies, Congrés internacional d'història de la Medicina, amb la participació de 48 universitats de 28 països.—A Londres, del 13 al 16 setembre: 13 Congrés biennal de la Federació Internacional de Miners, que reuneix 150 delegats sota la la presidència de Jardin, president de l'Associació de Miners de Bèlgica. S'hi demana: combatre els agitadors comunistes; la setmana de 40 hores a totes les indústries i la reducció progressiva i simultània dels armaments; es preconitza un acord internacional per evitar l'agravació de la situació dels miners, i l'organització d'una diada de propaganda, el 1er desembre, a tots els països i la institució d'una comissió d'experts encarregada d'estudiar l'organització dels obrers extractors del mineral de ferro.—A Gant, del 14 al 18 setembre, Congrés Internacional de les Classes Mitjanes, ocupat per a recerca dels mitjans d'assegurar a les dites classes el lloc que els pertoca al costat del capital i del treball en la reorganització del món econòmic.—A Vichy (França), del 19 al 22 setembre, Congrés Internacional de la litiasis biliar, amb 1500 metges de tot el món sota la presidència del Professor P. Carnot.—A Marsella, del 20 al 24 setembre, primer Congrés internacional d'higiene mediterrània, presidit pel Prof. E. Marchoux.—A Munic, dia 20 setembre, Congrés internacional de Meteorologia aplicada a l'agricultura.—A Brno (Txecoslovàquia) el 21 de setembre 5è Congrés de la Lliga Mundial per la reforma sexual sobre la base científica.—A Brusselles, del 24 al 28 setembre, Primer Congrés internacional de l'ensenyament tècnic, amb representació de 28 nacions.—A Lucerna, del 26 setembre a l'1 octubre, Jornades d'estudi de la Unió Internacional de Lligues femenines catòliques, consagrades a l'estudi dels ensenyaments pontificis i la seva aplicació immediata a l'educació de la joventut.—A Praga (Txecoslovàquia), del 26 al 29 setembre, 12è Congrés internacional de Química industrial; temes: adobs industrials i qüestió dels combustibles.—A París, dia 27 setembre, 10è Congrés anual de la Confederació internacional de treballadors intellectuals.

* * *

A Londres, morí dia 6 de setembre Sir Gilbert Parker, autor de novelles, com *When Valmond came to Pontiac*,1 895; *The Promited Land*, etc.—A Forte dei Marmi, (Itàlia) morí dia 7 del mateix mes l'escriptor de marina Augusto Vittorio Vecchi, que firmava amb el pseudònim "Jack la Bolina"; era marsellès, fill de pares italians, i autor entre d'altres obres, de: *Légendes de la Mer*, 1899; *Récits de Mer et de Guerre*, 1880; *Histoire générale de le Marine*, 1890, etc.—A París, dia 13 de setembre, morí el crític d'art Robert de la Sizeranne, autor de nombroses obres i crític de la *Revue des deux Mondes*.—A Londres, morí, dia 16 de setembre, Sir Ronald Ross, metge i escriptor. Era descobridor del mosquit de la malària, i titular del Premi Nobel de Medecina, 1902. Autor de *Philosophies, Psycologies and other Poems, Memoirs* (1923) i altres obres.

* * *

Alguns llibres catalans nous:—Roig i Llop, Tomàs: *Marta la fatídica* (novella) Editorial Polglota.—Martí Ferreres, Josep: *Això s'acaba* (poesies).—Mullor, Oleguer: *Passa l'Amor* (poesies).—Prat Gaballí, Pere: *X. H. P.* (poesies).—Kant, E: *La Pau perpètua* (Col. Barcino, 79).—Kelles: *Els honrats pintaires* (Col. Barcino 80).—Sagarra, Josep M.ª de: *Vida privada* (novella).—Maspons i Anglassell, Francesc de S.: *L'esperit del Dret públic català* (Assaigs

i Monografies Barcino, 1).—*El Ramaiana*, adaptació catalana (Col. Barcino, 82).—*Lletres de Sant Pau* (Fundació Bíblica Catalana, 14).—Xuriguera, Ramon: *Volves grises* (novella).—Piferrer, Pau: *Records i Visions de Barcelona.*—(Col. Barcino),—Maseras Alfons, i Marius Jouveau: *Resum de Literatura Provençal.*

N O T I C I A R I

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL ATENEO BARCELONES

L'ESTATUT DE CATALUNYA

Per tal de facilitar l'assistència als actes que amb motiu de l'aprovació de l'Estatut de Catalunya s'havien organitzat a Barcelona a honor del cap del Govern i parlamentaris, "Acció Republicana de Mallorca" i l'"Associació per la Cultura de Mallorca" es posaren d'acord amb "Viatges Balears", entitat que noliejà la motonau "Ciutat de Barcelona" en viatge especial.

La sortida tengué lloc a les 11 de la nit del 23 de setembre. El moll era ple d'una gernació que acomiadà els expedicionaris i ovacionà la senyera de la Ciutat, portada per l'Ajuntament.

A les 9 del matí del dia 24, s'arribà a Barcelona. A rebre'ns al moll hi havia nombroses representacions d'entitats barcelonines. La Generalitat hi era representada pels senyors Jover, Dencàs i Rubí. L'Ajuntament pels senyors Armengol del Llano, Alomar, Pla, Domènec i Ribé. De més a més, hi veièrem els diputats senyors Sbert, Estelrich i Grau.

En aparèixer a coberta una pancarta que deia: "Mallorca abraça Catalunya triomfant" esclatà una gran ovació.

A dos quarts de deu els excursionistes desembarcàrem. Érem més de nou-cents. En primer terme van baixar del vaixell els portadors d'una gran corona de flors amb una llaçada barrada, en la qual hi havia la inscripció següent: "Acció Republicana de Mallorca al conseller Casanova". Després, davallaren les representacions oficials i, a continuació, les entitats polítiques i culturals amb llurs repectives banderes.

Entre els arribats hi havia el governador civil de Balears, senyor Joan Manent; el diputat a Corts senyor Francesc Carreras; per la Diputació de Balears: els senyors Marian Serra i Emili Darder; per l'Ajuntament de Palma: el batlle senyor Bernat Jofre, tinents de batlle senyors Jaume Garcia i Francesc Aguiló, síndics Lambert Juncosa i Manuel Cirer, regidors senyors Villalonga, Vaquer, Falconer, Alberti, Solà, Navarro, Tejada, Comas, Sureda i Forteza.

De més a més, representacions dels Ajuntaments de l'illa: Lluchmajor, Sóller, Algaida, Marratxí, Sancelles, Andraitx, Felanitx, Maria de la Salut, Costitx, Pollença, Campanet, Sant Llorenç, Porreres i Campos.

Representacions dels Consells locals d'Acció Republicana de Mallorca i Formentera i els senyors Pellicer, per l'"Associació per la Cultura de Mallorca; Salvà, per LA NOSTRA TERRA; Sancho, per "Joventut Escolar"; Buades, per l'Associació Patronal de Metal·lúrgia; Sureda Blanes, pel Centre Autonomista; senyora Caterina Mayol de Marquès, per "Acció Ciutadana Femenina" en organització.

Representacions dels diaris locals: senyors Pinya, per "La Almudaina", Font, per "La Ultima Hora"; Sabater, pel "Correo de Mallorca", i Oliver per "El Dia", i els caps de cerimonial de l'Ajuntament de Palma.

Els aplaudiments no cessaren mentre desembarcaren els expedicionaris.

Bona part dels que ens havien acudit a esperar i tots nosaltres formàrem una nodrida manifestació, que es dirigí cap a l'interior de la ciutat.

La comitiva anava precedida per batidors de la guàrdia urbana de gran gala i dos xeremiers vestits a l'ampla. La presidia la senyera de la Ciutat, portada pel senyor Juncosa, i totes les autoritats.

Prosseguint per les Rambles de Santa Mònica, del Mig, carrer de Fivaller, plaça de la República, Via Laietana, Cameros, Trafalgar i Ronda da Sant Pere, anàrem fins al peu del monument del conseller Rafael Casanova, per tal de depositar-hi la corona que portàvem a aquest efecte.

En mig de grans aplaudiments, la corona de flors fou collocada al peu del monument.

El tinent de batlle, senyor Francesc de S. Aguiló, va pronunciar un encertat parlament en nom de tots els mallorquins.

Catalans, germans de Catalunya—començà dient—: És motiu d'una joia immensa poder parlar-vos en nom de la vostra germana Mallorca, de nosaltres, germans vostres, i donar-vos les gràcies per la rebuda que ens esteu tributant.

A continuació manifestà que els mallorquins, en ajuntar-se amb els catalans, senten una vibració patriòtica que fa més pregons els lligams de simpatia que ajunta els uns amb els altres.

Demanà l'ajut dels catalans, en el llindar del triomf ara, per tal de defensar les llibertats de Mallorca, l'Estatut que els mallorquins van a confeccionar, i un cop aconseguida l'autonomia, anar junt amb tots els pobles d'Ibèria a l'anullació de l'esperit i de la lletra d'aquell article 13 de la Constitució, que priva de federar-nos lliurement amb tots els pobles que formen actualment l'Estat espanyol.

Digué que amb gran amor Mallorca conserva la seva llengua, cultivada per totes les classes socials, sabent el tresor preciós que constituiex per la personalitat del país. Aquesta afirmació de la nostra personalitat que és la llengua—ha prosseguit—va junt amb l'aspiració, amb la voluntat d'ésser nosaltres mateixos, de no contradir la nostra essència.

Mallorca, com Catalunya i València—afegí,—sent la unitat nacional. Catalunya, València i Mallorca són les tres regions de la gran nació. Aquest és l'esperit nou de Mallorca.

Després de subratllar l'acte que portaven a cap, tributant un homenatge al conseller Casanova, encarnació, ha dit, de l'amor a la pàtria dels catalans, anuncià d'ara endavant una encara major comprensió i germanor entre catalans i mallorquins.

Les seves darreres paraules foren un "Visca Catalunya", contestat per un "Visca Mallorca", pronunciat per tots els que s'aplegaren en aquell lloc.

Per l'Ajuntament de Barcelona, contestà el regidor senyor Pla, el qual, després de donar la benvinguda en nom de la ciutat, glossà les paraules del senyor Aguiló, ratificant, especialment, tot el que es refereix a l'amor i germanor que han de fer més forts els lligams entre Catalunya i Mallorca. I prometé, finalment, l'ajut dels catalans per a la consecució de l'autonomia mallorquina.

En representació de la Generalitat de Catalunya, parlà el conseller senyor Jover.

El senyor Jover digué que havia arribat l'hora que en la defensa dels interessos llurs havien d'anar junts i ben compenetrats els mallorquins i valencians amb els catalans,

A base d'aquest tema, s'allargà i acabà donant la benvinguda als hostes

de Mallorca, en nom del President senyor Macià de la Generalitat i de tot el poble de Catalunya.

Els tres oradors foren força aplaudits.

Després d'aclamar-se Mallorca, Catalunya i la República, s'inicià la desfilada.

En cotxes de la Generalitat i Ajuntament, les representacíons oficials de Mallorca es traslladaren als esmentats centres oficials, on saludaren les autoritats.

La senyera de l'Ajuntament de Palma fou depositada a l'Alcaldia de Barcelona.

Al migdia tots els mallorquins visitaren la Generalitat.

A la nit, l'Ajuntament de Barcelona obsequià el de Palma i restants autoritats i representacions oficials a un sopar a la Font del Lleó.

L'endemà, dia 25, Barcelona bullia d'entusiasme. Des de l'estació de França fins a la plaça de la República, una gernació immensa ho omplia tot. Cent o dues-centes mil persones de tot Catalunya eren al carrer per a exterioritzar llur entusiasme. La Via Laietana semblava, de dalt a baix, un estoig ple de banderes i entre elles lluïa al sol la mallorquina.

Malgrat les dificultats que per a atendre a tothom tengueren les autoritats de la Generalitat, volem fer constar les atencions de què foren objete els mallorquins. Així, a l'andana de l'estació hi tengueren entrada els Srs. Manent, Julià, Jofre, Carreras i Madico, mentre als regidors de Palma i als representants de la premsa diària i de LA NOSTRA TERRA els era permesa l'entrada al Palau de la Generalitat, dels balcons del qual pogueren escoltar els discursos dels Presidents Azaña i Macià. Igualment, a les senyores que ens havien acompanyat a l'excursió els fou ofert un lloc als balcons de les Cases Consistorials.

A la tarda, en automòbils de l'Ajuntament, les representacions mallorquines es traslladaren al Palau Nacional de Montjuïc, on tengué lloc el concert en honor del cap del Govern i on ens foren reservades unes quantes llotges.

A la nit del mateix dia se celebrà el sopar oficial, al saló de Llotja, i en ell hi concorregué també una nodrida representació de Mallorca.

Ben entrada la matinada, el "Ciutat de Barcelona" sortia del port per a arribar devés les 10 del matí de dilluns al moll de Palma, on ja ens esperava el batlle accidental en representació de l'Ajuntament i un nombrós públic.

Belles jornades les d'aquells dies, a les quals Mallorca va saber associar-s'hi joiosament i amb la major efusió.

NATACIÓ

S'ha celebrat el campionat de mig fons de natació regional, en el qual han pres part bon nombre de nadadors. Guanyà el campionat En Jaume Servera, que ja obtengué el de la travessia del port.

Al nostre port, s'ha celebrat també la correguda de campionat de natació de quatre-cents metres lliures. Atenyé la copa En Francesc Rover. També s'hi han efectuat les corregudes de campionat de dos-cents metres braça. Arribà el primer amb 3'29, N'Eduard Prada.

S'ha jugat el darrer partit del campionat regional de water polo, de primera categoria, entre el "Club Natació Regates" i el "España". Guanyà el primer i es donà així per acabada la temporada oficial de water polo, celebrada amb tant d'entusiasme.

MILLORA

Al local de les Obres del Port es féu la subhasta de les obres que han det rasmudar el Portitxol un port de recer per a les embarcacions de poc calat.

CANALITZACIÓ DE LES AIGÜES

A la canalització de les aigües a la barriada ponentina de la nostra Ciutat, segueix ara la realització de les obres d'un depòsit regulador, primer pas endreçat vers la total canalització d'aigües de la ciutat. També s'inaugurà un Laboratori per a la comprovació de la bondat de les aigües de la Font de la Vila al departament de distribució.

HOSTES

Ho han estat els periodistes francesos Mr. A. Guy i Mr. Robert Duchez, i alhora president i secretari del *Centre d'Amitié Internationale*. El diputat francès pel Departament dels Vosgues, M. Luis Guillou.

Foren hostes de Mallorca, el culte profesor d'Arqueologia bizantina de la Universitat de Paris i membre de l'Institut de França, Mr. Charles Diehl.

El Dr. Ludovic Klaiber, bibliotecari de la Universitat de Friburg (Alemanya), el qual vengué per visitar els principals llocs, on és conservat algun record de Ramon Lull. El Dr. Klaiber, actualment, tradueix a l'alemany el "Llibre de Amic e Amat".

També ha estat aquí el notable escriptor francès Marcel Prevost.

L'ORFEÓ MALLORQUÍ

Aquesta benemèrita entitat coral féu una excursió a les coves d'Artà, on donà un concert. La primera part estava a càrrec de l'esmentat Orfeó, i cantà amb brillant coloració les cançons "La Sesta", "Vou-veri-vou" i "La cançó de l'espadar". La segona part anà a càrrec de la mezzosopran Sofia Massalska, cantatriu polaca, la qual, durant el recital, aparexia dreta a bord de la nau que solcava el llac subterrani, lleugerament illuminada, mentre destrenava cançons. La tercera part fou desenrotlada per l'element masculí de l'Orfeó, el qual cantà "Jovenívola" i "Els sirgadors del Volga".

Fou, realment, una funció, el record de la qual difícilment pot esborrar-se per les impressions rebudes.

ORGANITZACIÓ MARÍTIMA DE BALEARS

En virtut d'aquesta novella organització, pel que pertany a Balears, desapareixen les Comandàncies i Ajudanties de Marina i són substituïdes per una Delegació marítima per a la Navegació i per una Delegació de pesca, una i altra independents. La primera comprèn els districtes de Palma, Eivissa, Mahó i Alcúdia. També són abolits els actuals districtes de Ciutadella, Andraitx i Sóller.

Desapareguts els districtes de Sóller i Andraitx, l'illa de Mallorca és partida en dos districtes: Palma, que té el terme entre Morro de la Vaca i Punta Salines i el d'Alcúdia que és comprès entre Punta Salines i el Morro de la Vaca.

CONSELL LOCAL DE 1.ª ENSENYANÇA DE PALMA

Acaba d'acordar el següent almanac escolar: Festes nacionals: 11 febrer, 14 abril, 1.er maig i 12 octubre. Vacances de primavera: Del 3 al 13 abril, un

altre inclusius. Vacances d'estiu: Des del 18 de juliol fins a 15 septembre, inclusius. Vacances d'hivern: Des del 21 desembre fins a 1.er gener, inclusius. Festes locals: 6 gener, dimarts de Carnaval, dilluns de Pasqua de Resurrecció, festa del polígraf Ramon Lull, i 1.er novembre. Total 132 dies.

Per les escoles particulars s'acordà que les vacances d'estiu començassen el 1.er de juliol fins al 31 agost.

OFICINA D'INFORMACIÓ DE TURISME

Segons les informacions d'aquesta oficina, corresponents al mes d'agost, vengueren a Mallorca més de setze grans vaixells en creuer i un total de 5.685 turistes. Pels més importants en nombre cal citar els francesos, 1.909; espanyols, 1.670 (d'aquests creim que la majoria foren catalans); alemanys 813; anglesos 665; nordamericans 302 i així els restants en nombre menys important.

NOU TRIOMF DE SAMPER

A Nordamèrica, la cèlebre Orquestra de Filadelfia ha estrenat la *suite* "Mallorca" del mestre Samper. Els diaris posen de relleu l'èxit conseguit. El diari "Public Ledger" diu que la novetat del concert era l'esmentada *suite*, el material musical de la qual és la música popular de l'illa, a la que fou enviat el compositor pel Govern espanyol (!!).

CÀTEDRA D'ÀRAB VULGAR

La "Gaceta" publica un decret pel qual es suprimeix, entre altres, la càtedra d'àrab vulgar de la nostra Escola de Comerç, traslladant-la a Tetuan.

ROTULACIÓ

Amb molt bon encert, l'Ajuntament de Sóller ha nomenat una comissió per tal de revisar els noms dels carrers d'aquella ciutat i posar-los més en consonància amb la tradició del lloc a què es refereixen i foragitar-ne els exòtics.

El cronista proposaria, per la seva part, que posats a fer semblant revisió, la fessen completa i que no ja els nous, sinó també els rètols vells fossin redactats en la nostra llengua.

Bé voldríem que el nostre Ajuntament, seguint l'exemple del de Sóller, es decidís d'una vegada i, d'ésser possible, collocàs altra volta i en la nostra llengua a les cantonades dels carrers de la vella ciutat, els noms que caigueren sota la vanitat personal o política, i que ens fan externa la ciutat on vivim. El nom dels carrers és alguna cosa consubstancial amb la vida de les ciutats.

EL MANICOMI

El Ministre de Finances ha permès a la nostra Diputació el poder fer una operació de crèdit de 1.285.000 ptes., per tal d'acabar el pla d'edificis que integren el Manicomi provincial.

EL NOSTRE ESTATUT

A proposta del President de la Diputació, s'ha adreçat a tots els Ajuntaments de Mallorca un ofici, pel qual es demana llur criteri tocant a les

aspiracions autonòmiques, per tal d'anar després a la confecció d'un nou Estatut, conformement a les normes legals vigents.

L'ESTATUT DE CATALUNYA I EL DE MALLORCA A L'AJUNTAMENT

A una de les darreres sessions de l'Ajuntament i abans d'entrar a l'ordre del dia, el Batlle donava compte del viatge a Barcelona amb motiu del lliurament de l'Estatut de Catalunya. Després, era llegida una proposició en la que es manifesta la reconeixença d'aquest Ajuntament al de Barcelona i a la Generalitat per les moltes fineses rebudes. A més, s'acordà acceptar i regraciar la gentilesa per la donació d'una corbata a la nostra Senyera. La proposició fou aprovada per unanimitat.

El Batlle féu observar que l'Ajuntament de Barcelona de 1907 va fer semblant gentilesa i el d'aquí ¡ai las! acordava refusar-la. Tot seguit, el Batlle posava la corbata a la Senyera, mentre els regidors, a peu dret, ovacionaven el símbol de la Ciutat. *Quantum mutatos ab illo!* Com canvien les coses! També es llegí la comunicació de la Diputació en què es tracta de fer un avantprojecte d'Estatut regional de les Balears. S'acorda adherir-se.

NOVA ASSOCIACIÓ

Sota el titol de "Associació dels Sants Metges Cosme i Damià", el dia 27 els metges inauguraren una nova corporació profesional.

FOMENT DE TURISME A MENORCA

Acaba de constituir-se a Menorca una nova entitat "Foment de Turisme" que a més de donar a conèixer el valor arqueològic dels monuments prehistòrics i la varietat de panorames, procurarà fer minvar la crisi pesant que pateix l'illa per mitjà del turisme.

Dita entitat comença la vida amb un gran esperit de cordialitat vers les illes germanes, tan necessària ara per l'afirmació d'una intel·ligència econòmico-política balear, en aquests moments en què torna ésser d'actualitat l'afer de l'Estatut.

UNA INUNDACIÓ A MANACOR

Un fort temporal de vent i aigua castigà algunes poblacions de l'illa, singularment Manacor, en la comarca de la qual arrossegà grans quantitats de terreny, amb arbres i bestiar, i deixà esbucades i malmeses no poques cases. L'aigua, en alguns indrets, s'alçà a uns dos metres d'altària, i deixà moltes persones sense casa ni fogar, i en la misèria. Les pèrdues munten a un parell de milions de pessetes. La premsa, obeint a un desig de les Autoritats, ha fet una crida a la caritat pública a favor dels dissortats, i amb aquest motiu foren obertes subscripcions benèfiques i s'organitzen diversos actes.

CENTRAL ELÈCTRICA

La premsa publica la nova que es troben prou avençats els treballs per bastir una central elèctrica a Ciutat, que donarà fluid a diferents pobles de l'illa.

EL CONSULAT DE MAR

La Comissió Gestora de la Diputació acordà adreçar al Ministre de Finances una exposició per la que es demana que declaràs a favor de la Diputació la propietat del vell i prestigiós edifici del Consulat de Mar, per tal de destinar-lo a finalitats de caràcter artístico-cultural.

POSTALS I ESTAMPES

L'aquarellista austriac Erwin Hubert, que ha sabut recollir en les seves admirables aquarelles l'ambient subtil del nostre paisatge, el dinamisme i el pintoresc dels costums, ara les ha reproduït en una col·lecció de postals i estampes, que ajudarà a escampar la coneixença i els encisos de Mallorca.

CURSA CICLISTA

Organitzada per la societat "Club Ciclista Balear" es celebrà una cursa ciclista, que comprenia el circuït: Palma, Lluchmajor, Algaida, Santa Eugènia, Santa Maria, Bunyola, Sóller, Deià, Valldemossa, S'Esgleieta i Ciutat. En total 114 Kms.

Es donà la partida als corredors a les set hores vint-i-vuit minuts del matí, i al cap de quatre hores sis minuts i divuit segons, arribava el primer, En Rafel Pou, al qui seguien els restants en nombre d'onze.

LA NIT DE LES VERGES

Cada any, aquesta festa tradicional baixa un graó, amb tendència a desaparèixer en el terme de pocs anys. Les clàssiques serenades han emmudit i les comparses de joves alegres s'han esvaït.

L'esperit de Mallorca se'n va poc a poc, amb la indiferència d'uns i la complicitat dels altres.

SÍNODE DIOCESÀ

Durant tres dies i amb el cerimonial prescrit per aquests casos, s'ha celebrat el Sínode Diocesà, la celebració del qual resta manat pel novell codi canònic dins un terme de temps fixat.

TEATRE CATALÀ

Al Teatre Líric ha debutat la companyia que dirigeix l'actor Jaume Borràs i de la que forma part la primera actriu Emília Baró.

La primera funció fou dedicada a Santiago Russinyol i es representà el drama "El Místic". El públic, selectíssim, al final de cada acte féu aixecar el teló algunes vegades.

Donà cinc funcions i es representaren les obres de Guimerà: "Terra Baixa" i "Maria Rosa".

LÍNIA AÈRIA

S'anuncia per la segona quinzena del propvinent novembre la inauguració de la línia postal aèria entre la nostra Ciutat i Barcelona.

Assistiran a l'acte el subsecretari de Comunicacions i els diputats per Balears.

L'ARQUEOLÒGICA LUL·LIANA I EL SEU MUSEU

Aquesta entitat que des de fa tant de temps venia ocupant el petit local de davant les escales de la Seu, ha pres volada i s'ha installat en la casa senyorial de Can Oleo, al carrer de l'Almudaina.

El pati gòtic de dita casa i el vell carrer on està situada són el millor marc que podia trobar l'Arqueològica per al seu local social.

Per bé que encara no està inaugurat oficialment, sabem que pot ja visitar-se, puix està acabada la installació de la seva biblioteca i del seu museu, que formava part fins ara del diocesà.

Podem avançar que la installació està feta amb la major cura. El museu comprèn des de la prehistòria fins a l'actualitat i la diversitat de les seves seccions de pintura, majòlica, pedra, ferro, etc., que de cada dia van enriquint-se amb noves i valuoses aportacions, causa el millor efecte al visitant per la seva adequada disposició.

El museu de l'Arqueològica, tal com està avui dia installat, ve a omplir una necessitat cultural i honora la Ciutat.

Pròximament, i amb motiu de la seva inauguració oficial, en tractarem més extensament.

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR: *ANTONI SALVÀ I RIPOLL*

ADMINISTRADOR: *JOAN I. VALENTI I MARROIG*

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos. – Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. – Trimestre, 3 ptes. – Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER. – SANT FRANCESC, 2 I 4. – PALMA DE MALLORCA